

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA nr. 9 (35), 2016

AP(e)L la CALM/editorialul ediției

AUTONOMIA LOCALĂ, ARCA LUI NOE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA!

**LA 25 DE ANI
DE INDEPENDENȚĂ,
SE CAUTĂ O IDEE
NAȚIONALĂ!!!**

**"INTERVENȚIA RAPIDĂ ȘI PROMPTĂ PE
SEGMENTUL FORTIFICĂRII AUTONOMIEI
LOCALE AR REPREZENTA ARCA LUI
NOE PENTRU VIITORUL ȚĂRII!"**

Țara noastră a împlinit 25 de ani de Independență, un motiv să ne gândim unde am ajuns și de ce locul acesta nu este nici pe departe paradisul promis de autorități de-a lungul acestui pătrar de veac. **Sunt 25 de ani care au schimbat fața lumii și ar fi trebuit să ne îndrepte și pe noi pe o cale mai bună, coordonatele căreia ni le conturau în declarații pompoase cei care s-au perindat la putere.** La distanță de zeci de ani însă, Republica Moldova este un stat care rămâne prins, în mare parte, în mrejele trecutului. Coaliții în toate nuanțele curcubeului, de cele mai multe ori, s-au perindat la putere fără a duce la bun sfârșit politici sau strategii, pe care le declarau prioritare, dar care au rămas la stadiul de fetus. Nu e de mirare că, după multiple deziluzii și lipsă de voință pentru schimbare, s-a format o masă critică gata să erupă, atunci când societatea civilă nu mai are încredere în promisiunile autorităților. În viitorul apropiat ne putem ciocni cu scindarea ireconciliabilă a societății, în situația în care în eșichierul puterii nu se va produce o resetare de mentalitate. Nu există o altă soluție decât consolidarea societății sub o idee națională unică.

De data aceasta însă, îndemnul îi vizează în special pe guvernanți care trebuie, în sfârșit, să dea un semnal pozitiv de consolidare și bună voință, de consecvență în realizarea obiectivelor propuse. **Din acest punct de vedere, intervenția pe segmentul fortificării AUTONOMIEI LOCALE ar reprezenta ARCA LUI NOE pentru viitorul țării.** Strategia prevede modernizarea statului prin descentralizare, ceea

ce nu determină înființarea de noi instituții publice, ci aducerea instituțiilor statului către cetățean, întărirea capacității administrative a APL prin acordarea dreptului de a decide de sine stătător și a interveni prin pârgii legale.

La moment, prin lipsa de acțiuni prompte, autoritățile sunt pe cale să discrediteze, în genere, întreaga idee a acestui proces deosebit de important. De fapt, noi, încă o dată, ne convingem că, la nivel de factori de decizie, în Republica Moldova, nu există o viziune foarte clară în ceea ce privește prioritățile acestui stat, importanța intervențiilor în domeniul descentralizării. Sigur, au fost

adoptate niște acte, a fost prelungită Strategia Descentralizării, sunt niște proiecte de legi, însă, iarăși, cea mai mare boală este lipsa de finalitate a acestora. Atunci când ajungem să facem un pas foarte important și real pentru autoritățile publice locale și pentru ca lucrurile să avanseze în acest sens, noi ne stopăm.

În principiu, de ce nu se dorește, de zeci de ani, o reformă a administrației publice, în general și a administrației publice locale, în special? Pentru că descentralizarea, de fapt, înseamnă depolitizarea, crearea centrelor de dezvoltare în toată Republica Moldova, nu numai în Chișinău, în capitală, în care

se concentrează toate resursele: și politice, și economice, și financiare. Descentralizarea înseamnă că tu trebuie deja să te duci în teritoriu și nu tu ești cel care dictează, dar, din contra, trebuie să ascuți ce îți spun oamenii. Descentralizarea înseamnă adevărată modernizare a statului.

Diferența dintre noi și țările dezvoltate, cu sistem social clar, cu garantarea drepturilor omului și cu legi care lucrează, constă în faptul că noi NICODATĂ nu am avut AUTONOMIE LOCALĂ VERITABILĂ!

Asta, în situația în care, administrația locală este responsabilă direct de calitatea vieții oamenilor din comunitatea pe care o conduc. Totuși, pentru o administrație locală eficientă este necesară creșterea capacității administrative și financiare a acestora. **Păstrarea verticalei puterii nu înseamnă altceva decât MOARTEA LOCALITĂȚILOR ȘI RISCUL DE AUTORITARISM.**

Continuare în pag. 2

"ANUME DATORITĂ FAPTULUI CĂ AU ÎNȚELES LA TIMP CĂ PRIMUL ȘI CEL MAI IMPORTANT LUCRU CARE TREBUIE DE FĂCUT ÎNTR-UN STAT CU UN TRECUT TOTALITAR ESTE DE A DOBORÎ VERTICALA PUTERII ȘI SĂ AI ÎNCREDERE ÎN PROPRIILE COMUNITĂȚI LOCALE ȘI EDILII LOR!!!"

AUTONOMIA LOCALĂ, ARCA LUI NOE LA 25 DE ANI DE INDEPENDENȚĂ, SE CAUTĂ O IDEE NAȚIONALĂ!!!

PRIMARI, DEPENDENȚI ȘI ÎN FAȚA COVEȚII SPARTE

Autonomia locală în Republica Moldova este încă una foarte fragilă, care se poate rupe în două la cea mai mică intervenție greșită! Atâta timp cât formalismul și superficialitatea vor sta la baza dialogului între puteri, nu vom înregistra niciun fel de succese. Din păcate, practicile regimului anterior sunt păstrate și aplicate în continuare, iar luarea unor decizii unilaterale, fără a consulta APL, este încă o practică curentă a autorităților.

Cu regret, constatăm, că nici actuala clasă politică, în pofida avântului și speranțelor generate odată cu venirea la putere, așa și nu a înțeles importanța demolării verticalei puterii în această țară și nu a conștientizat locul și rolul vital al descentralizării și autonomiei locale pentru modernizarea și dezvoltarea țării noastre. Când spunem guvernare, ca să fie pe înțelesul tuturor și fără interpretări, avem în vedere toată clasa politică actuală, inclusiv Guvernul, Parlamentul și opoziția parlamentară, luate la un loc și fără a face distincție. Toți au "contribuit" într-o măsură sau alta la tărgănarea, neimplementarea, neadoptarea, blocarea, desconsiderarea etc. a reformelor reale în domeniul descentralizării. Unii din lipsa viziunii și înțelegerii importanței strategice a acestui domeniu, alții din ambiții și interese de grup/partid. Deja nu contează. Este un fapt deja împlinit și un car cu restanțe care vorbesc de la sine. Constatăm că nici această clasă politică așa și nu a înțeles cauza și motivul de ce marele "reforme" și "realizări" nu ajung la popor; nu a înțeles de ce programele sale guvernamentale "perfecte" și strategiile naționale "importante" elaborate și adoptate de cele mai lucide minți (din țară și mai ales de peste hotarele ei) în ultimii ani (dar și cele care au existat pe parcursul a 25 de de ani), NU se implementează și s-au transformat în maculatură pentru a aduna colbul de pe rafturi sau, în cel mai bun caz, vorbe frumoase aruncate în vânt sau ochi pentru partenerii externi ai țării, pentru a mai cerși ceva bani sau chiar de a-i induce în eroare.

Din păcate, nici această guvernare așa și nu a înțeles exemplele celor mai fideli susținători ai săi – UE în ansamblu, dar și țări precum România, Polonia, SUA, Suedia, Danemarca, Slovacia, Cehia, Estonia, Letonia, Lituania și multe altele state, care au progresat foarte mult în ultimii ani și au îmbunătățit considerabil viața cetățenilor din comunitățile locale, **ANUME datorită faptului că au înțeles la timp că PRIMUL și CEL MAI IMPORTANT lucru care trebuie de făcut într-un stat cu un trecut totalitar este de a doborî VERTICALA PUTERII și să ai ÎNCREDERE în propriile comunități locale și EDILII lor;** să dai puterea și resursele necesare administrației locale de a acționa în interesul celor care i-au mandatat prin vot direct. În acest sens, toate discuțiile care sunt astăzi la modă în Republica Moldova privind lupta cu corupția, justiția la standarde europene, dezvoltare economică, socială etc. sunt în realitate o FARSĂ și o UTOPIE! Fără un sistem de administrație publică modern, efectiv și DESCENTRALIZAT la maxi-

mum posibil, în cadrul căruia este asigurată o autonomie largă a administrației publice locale – NU poți avea dezvoltare, bunăstare, justiție, luptă cu corupția etc.

Politicienii declară la unison că proiectul descentralizării este unul cu adevărat important, dar au votat sporadic anumite proiecte de legi, desigur și acestea vitale pentru APL, printre care se regăsesc cele prin care APL au dobândit dreptul de a schimba destinația terenurilor agricole și accesul la Curtea Constituțională, modificările la Codul Contravențional al Republicii Moldova (Legea nr. 218), prin care se recunoaște dreptul Autorităților Locale de a constata contravenții, Statutul municipiului Chișinău etc. Totuși, **chiar dacă sunt o primă rândunică, separate, acestea NU POT ADUCE PRIMĂVARA PENTRU AUTONOMIA LOCALĂ, care ar putea reprezenta colacul de salvare pentru țara noastră.**

Unii politicieni continuă să arunce pisica moartă în curtea primarilor, sugerând ideea falsă că edilii nu sunt pregătiți să facă față lucrurilor. Alții propun noi strategii, în speță reforma administrativ-teritorială, încercând să mai fure din timpul și așa pierdut și astfel să țină primăriile în mâini.

Este bine cunoscut faptul că în următorii 3 ani nu poți realiza reforma administrativ-teritorială. Poți lansa discuții cu diverși actori, în căutarea consensului, poți căuta și identifica modele care ar sta la baza reformei... Acum e nevoie să oferi o viziune clară pentru rezolvarea problemelor stringente, actuale, concrete.

Acum ce avem? Pe de o parte, se fac eforturi ca să fie restabilite relațiile cu FMI, cu partenerii de dezvoltare, dar pe de alta se procedează exact invers, în detrimentul schimbărilor reale și concrete. Iar un exemplu de ultima oră ne servește situația cu fondul rutier și NEDORINȚA factorilor politici decizionali de a-l descentraliza, depolitiza și a-l face mai transparent, în interesul tuturor comunităților locale din Moldova. Aceasta în pofida insistenței instituțiilor de specialitate (MinTransport) și în pofida calculelor făcute de Ministerul Finanțelor care probează că fiecare sat și oraș din Republica Moldova ar avea de câștigat enorm în urma

implementării noului mecanism de distribuire a fondului rutier. Mai mult ca atât – ar avea de câștigat locuitorii acestor sate și orașe care ar vedea îndată schimbările în drumuri mai bune, căile de acces asigurate, străzi dezapezite la timp și/sau desfundate etc. În schib, se propun noi strategii, se fac noi declarații și noi promisiuni, dar în lipsa unor pași concreți, pe care CALM insistă și care sunt în avantajul tuturor, totul va rămâne la nivel de bravadă verbală. Unica soluție este să se meargă pe calea descentralizării financiare, economice, să aibă posibilitatea APL să schimbe lucrurile în bine și să ofere o altă perspectivă, mai bună, pentru cetățenii care i-au ales prin vot direct.

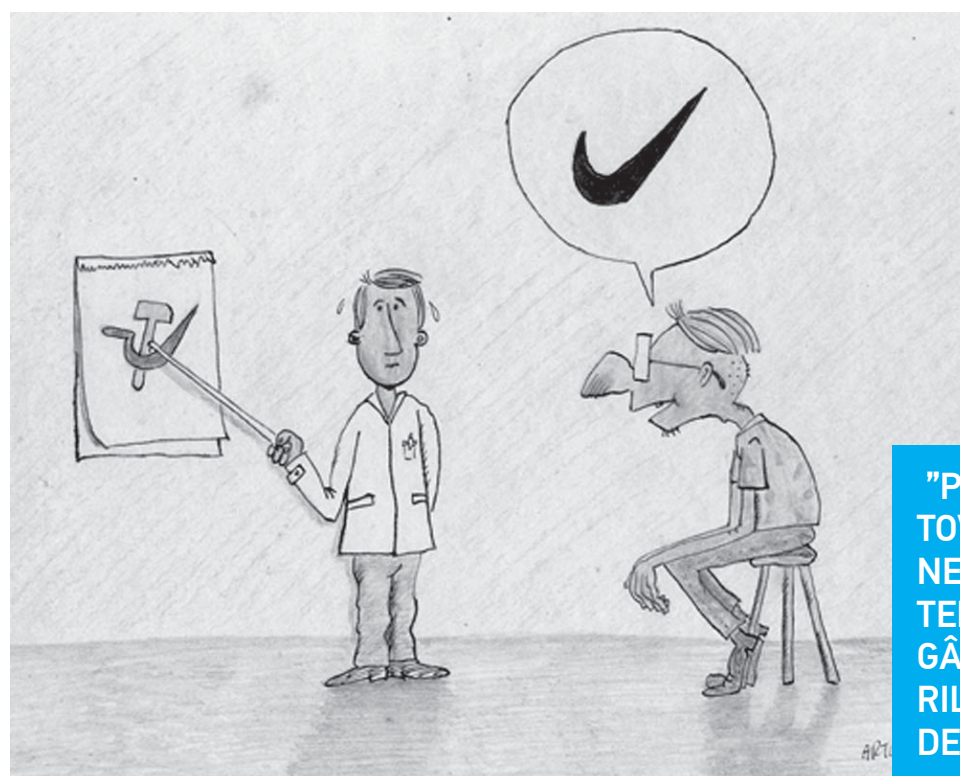
Dacă privim exemplul altor țări care au progresat enorm în ultimii decenii, precum Polonia, Slovacia, Cehia, Ungaria și altele, cea mai mare greșală a tuturor claselor politice din Republica Moldova a fost anume că nu s-a atras atenție cuvenită domeniului descentralizării și consolidării autonomiei locale; nu s-a dat toată puterea necesară administrației publice locale, pentru ca primarii să poată schimba spre bine viața în comunitățile noastre locale, iar oaemii din satele și orașele noastre cu adevărat și direct să simtă efectul reformelor/schimbărilor. **La noi de mulți ani se vorbește că nu există o idee națională care să-i unească pe toți, indiferent de viziune politică, limbă vorbită sau etnie. Eu cred că acum, ca niciodată, și clasa politică, și clasa guvernamentală, dar și societatea civilă ar trebui să se gândească la această idee ca DESCENTRALIZAREA ȘI AUTONOMIA LOCALĂ REALĂ, care înseamnă nu așteptarea decât comunitățile noastre locale (satele, orașele) și oamenii propriu zis - să devină o IDEEA NAȚIONALĂ. Descentralizare care ar fi instrumentul și leacul cel mai efectiv împotriva monopolurilor (din toate sferile: economică, administrativă, financiară etc.) și oligarhiei despre care se discută de zeci de ani atât de mult în societate și care dăunează enorm dezvoltării și modernizării țării noastre pe toate direcțiile.** Această descentralizare, ace-

astă întărire a comunităților locale trebuie să fie fundament pentru dezvoltarea acestor comunități dar și a țării în general".

MAREA OPTIMIZARE SAU GRESEALĂ!? AUTORITĂȚILE ȘI UNII EXPERTI CÂNTĂ "ALILUIA!" PENTRU SUTE DE LOCALITĂȚI!

Fără niciun gând discriminatoriu, după toate declarațiile în care ni se inoculează ideea că, dac-ar fi mai puține primării ar curge gârlă banii în sate, mi-am reamintit un banc în care un tată, după ce și-a văzut odraslele murdare, se întreabă dacă e musai să le spele sau să „facă” alți copii, mai „curați”. E exact schema inoculată de autorități, inclusiv prin intermediul unor experți "de curte", prin care se încearcă promovarea ideii că optimizarea primăriilor (egală în majoritatea cazurilor cu lichidarea, de fapt) ar adăuga sute de milioane la capitolul investițiilor. În loc să promoveze reforme care ar îmbunătăți de facto situația financiară a satelor și implicit viața oamenilor, aceștia "visează" la noi construcții administrative, pe care le vor ridicate peste noapte, fără consultarea societății și a celor care se bucură de cea mai mare încredere din partea populației – APL. Aceste reguli netransparente și unilaterale de joc ne întorc cu gândul la cele din vremurile pe care le considerăm demult apuse. Deci, BACK IN URSS!

De fapt, trendul și tonul negativ a fost dat anul trecut, de către Ministrul Finanțelor, în cadrul ședinței memorabile a Parlamentului, în cadrul căreia aleșii poporului au "pus capacul" descentralizării prin neadoptarea unor inițiative importante, care ar fi ajutat primăriile să se ridice din genunchi, și anume blocarea nemotivată și unilaterală a introducerii impozitului pe autovehicule, a majorării minimale a impozitului funciar și a evaluării bunurilor imobile. În loc de a susține legi care ar fortifica baza fiscală a localităților, unii demnitari atunci au ales să vorbească despre lipsa de capacități la nivel local și chiar le dea autorităților publice în obraz: "Probabil va trebui să venim cu anumite optimizări și la nivel de primării, astfel încât să nu avem primării cu primar și secretar în fiecare cătun și credem că la acest capitol este loc suficient pentru optimizare. În al doilea rând, eu îndemn și APL să privim prin altă prismă autonomia financiară a APL și să învățăm mai mult de

"PRAVILINOI DOROGOI IDIOTE TOVARIȘCI!? - ACESTE REGULI NETRANSPARENTRE ȘI UNILATERALE DE JOC NE ÎNTORC CU GÂNDUL LA CELE DIN VREMURILE PE CARE LE CONSIDERĂM DEMULT APUSE.

PENTRU REPUBLICA MOLDOVA!

la țările care au avansat deja foarte mult în această direcție, în care APL au ca scop primordial crearea locurilor de muncă în localitate, atragerea investitorilor pentru a-și majora veniturile la bugetul local. Nu pot APL să aibă autonomie financiară bazându-se doar pe impozitarea proprietății. Nici într-o țară din lume nu există așa ceva. Veniturile la bugetele locale trebuie asigurate din contul veniturilor cetățenilor care locuiesc în acea localitate.” Deși teoretic ar părea că aceste idei nu sunt rele, însă câteva întrebări retorice le pun pe toate la loc și demonstrează distanța enormă a demnitarilor noștri cu realitățile din teritoriu: Dar cum să crezi locuri de muncă Dl Ministru și cum să dezvolți condiții normale pentru mediul de afaceri în comunitățile noastre locale, dacă NU se întreprind măsuri reale care ar asigura resurse minimal necesare pentru APL ca să se ocupe serios de ceea ce propuneți? Dacă toate pârgăniile și resursele importante economic sunt excesiv centralizate și repartizat netransparent și politic, fără a ține cont de careva reguli economice/de piață? Dacă în realitate, nu s-a dorit să se descentralizeze fondul rutier, nu s-a marit impozitul funciar din anul 1999 și nu s-au realizat alte măsuri prevăzute de LEGI, STRATEGII și FOAIA DE PARCURS!!!! CU ce resurse APL să schimbe situația economică și să atragă mediul de afaceri? Oare va veni vre-un investitor în vre-o localitate în care nu sunt drumuri, apă, canalizare și alte condiții minimale pentru activitate? Cu ce tot aceasta să fie creat, dacă avem un sistem hiper centralizat al tuturor resurselor???? Ba mai mult, sistemul dat nu umai este centralizat, el înca creează o sumedenie de bariere celor cu inițiativa, prin dosare, presiuni politice, administrative economice etc.... Se primește ca de obicei, una se spune și alta se face. Iar toate discuțiile privind necesitatea reformei adm inistrativ-teritoriale (optimizări) sunt folosite doar ca un pretext de a nu descentraliza cu adevărat resurselle si de a pierde de fapt controlul politic asupra teritoriilor. Abordare care deja este cu totul depășită și inefectivă atât doin punct de vedere politic, cât și mai ales din punct de vedere economic, financiar și administrativ. Deoarece dacă se mai continuă în acest fel să fie administrată țara, cu siguranță va veni falimentul și catastrofa.

La câteva săptămâni distanță, o altă idee genială(?) e propusă de expertul economic, Veaceslav Ioniță. Redau literalmente fondul ideii: "Avem prea multe primării. Am avut mai puțin de 670, iar acum am ajuns la aproape 900. Aparatul administrativ și birocratic la nivel local este unul exagerat.(...) Presupunând că, în mediu, la o primărie mică lucrează cinci persoane, iar un funcționar costă în jur la 80 mii lei pe an, atunci cheltuielile anuale de administrare ale acestei primării sunt de aproape jumătate de milion de lei. Dacă am optimiza acum vreo 300 de primării, am câștiga 150 milioane lei, bani care sunt astăzi cheltuiți aiurea pe aparatul birocratic al primăriei de care nimeni nu are nevoie și nu poate decide nimic, dar care ar putea fi, în schimb investiți în infrastructură. Dacă adunăm cinci primării mici, banii economisiți într-un an ar fi minimum la nivelul de două, trei milioane lei; bani care ar permite construcția câtorva km de drum în variantă albă în aceste localități."

Mă întreb, de ce doar 300 în cazul în situația în care e o soluție bună? Зачем мелочится? Dar cât vom „economisi” dacă lichidăm toate 898 de primării? Există calcule în acest sens? Plus la aceasta mai optimizam Parlamentul, Guvernul și așa-nu-mita justiție (oricum, nu funcționează?) În genere - la ce ne mai trebuie instituții democratice? Dar poate mai bine, îi optimizăm..... pe toți politicienii (inclusiv pe foștii) care s-au perindat pe la putere și au avut rezultate „remarcabile” în implementarea, pardon, blocarea reformelor? Mai mult, deja nu ne mai miră că, după ce se compromit în cel mai fătis mod, vina este pusă pe umerii autorităților locale! O singură întrebare doar pentru mai multă claritate - totuși, miliardele cine și de unde le-au furat? Tot cei de la APL? Și cât am economisi și am câștiga noi dacă am fi avut la guvernare o clasă politică responsabilă, cu adevărat dedicată reformelor și care sa implementeze reforme reale atunci când se află la putere, dar nu apoi să caute diverse scuze și să dea vina pe alții? E nevoie de exemple? Apropos, datorită faptului că, în perioada 2010-2015 nu au fost făcute reformele necesare anume pe domeniul descentralizării financiare, acum majoritatea primăriilor se confruntă cu probleme grave, indiferent de mărimea și numărul populației. În același timp, întreaga reformă, în care s-a investit atâta (inclusiv de către partenerii noștri de dezvoltare), riscă să fie discreditată definitiv. Iată de ce, în loc să scoatem din dulapuri scheletele și teoriile depășite și rupte de realitate, mai bine să facem ceva concret pe direcția descentralizării (în special, a celei financiare). De exemplu, poate ins fârșit descentralizăm și de politizăm fondul rutier ănașa fel ca să vină bani la toate primăriile? Iar apoi, să începem alte discuții, alte strategii și discuțiile despre o OPTIMIZARE SALVATOARE???

Replica o voi extrage din discursul președintelui ACoR, Emil Drăghici, care a punctat foarte bine de ce reforma administrativ-teritorială nu poate fi efectuată în pripă: **"Mai nou, pentru unii, nu vreau să-i denumesc în niciun fel, autonomia locală înseamnă doar costuri, venind cu tot felul de alte concepte, mai mult sau mai puțin barbare, luate de prin diverse studii în care OAMENII SUNT DOAR CIFRE, IAR EXISTENȚA LOR ÎNSEAMNĂ COSTURI, ceea ce într-o aritmetică OARBĂ, ca să nu mai avem costuri nu trebuie să mai avem oameni! Vă rog, pe cei care citesc acest material, să nu privească cetățenii satelor ca fiind acele oi pe care le poți băga într-o stână sau în alta sau mai multe stâne să le amalgamezi, creând ierarhii pentru ciobani sau dând o avere mai mare la unii ciobani! Regretabilă calea de modernizare dispusă ori propusă de CEI CARE AJUNG ÎN VÂRFUL STATULUI ȘI UITĂ DE VATRA SATULUI! Oare istoria ne arată, că STATUL a fost înaintea SATULUI? Nu cumva se cam potrivește zicala. „...când s-a văzut împărat, întâi pe tată-său l-a spânzurat. Dacă tot vrem AMALGAMARE, FRĂȚIOARE: „NU, DESFIINȚĂRII SATELOR! DA, UNIFICĂRII STATELOR!” DE CE NU TREBUIE FĂCUTĂ REFORMA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ! Un studiu adecvat trebuia să identifice, printre altele, următoarele: atribuțiile autorităților administrației publice locale, pe fiecare nivel în parte; atribuțiile care, eventual, se exercită și la nivel local și la**

nivel raional; separarea, fără echivoc, a acestor niveluri astfel încât să se elimine aceste dualități; personalul de care este nevoie pentru ca aceste atribuții să se poată exercita în mod corespunzător."

Actuală această opinie exprimată ceva timp în urmă! În această țărișoară, unicele instituții publice care au mai rămas credibile în fața cetățenilor sunt primăriile (conform tuturor sondajelor), dar și pe această ultimă insulă de credibilitate cineva încearcă s-o înece, prin lichidarea mai multor primării, pe motiv că sunt tare scumpe! Chiar sunt mai scumpe decât alte instituții, mai ales cele centrale, pe care, constant, partenerii de dezvoltare îi critică pentru lipsa de voință și acțiuni în ceea ce privește implementarea angajamentelor asumate în Strategia de Descentralizare!!! S-au făcut calcule privind eficiența guvernării, mai ales în situația în care, din cauza inactivității și lipsei de viziune, a ratat sume enorme care urmau să ajungă în țară în calitate de suport financiar? Cu regret, observăm că, în prezent, anumiți exponenți ai casei guvernamentale, ajutați de unii foști exponenți, au încălecat și pedalează pe reforma administrativ-teritorială, „uitând” între timp de reformele reale și acțiunile foarte concrete „asumate” prin strategii și planuri de acțiuni adoptate în perioada anterioară cu suportul consistent al partenerilor și care au rămas nerealizate. Deja vedem cum unii miniștri actuali, de la tribuna Parlamentului, zic că nu pot face reforme și descentralizare financiară, deoarece e nevoie de o reformă administrativă. Aceștia se fac că nu înțeleg că o astfel de reformă nu poate fi realizată în următorii 3 ani, că nu există nicio viziune clară și niciun consens (politic, social etc.), că, în curând, expiră fondul de compensare și vin consecințele catastrofale din cauza anume a unor astfel de abordări soldate cu tăragănarea și neimplementarea reformelor reale. Vedem cum se toarnă apă la moara celor care nu le doresc și/sau care pur și simplu le mimează. Invocarea reformei administrativ-teritoriale în contextul actual înseamnă, de fapt, blocarea definitivă a tuturor reformelor. Pravilinoi Dorogoi idiote, tovarișici!? BACK IN URSSI!

Necesitatea schimbării, cu mare părere de rău, nu este încă conștientizată pe deplin. Continuă să se vehiculeze că, la nivel local, nu ar exista capacitate pentru asigurarea unei puteri descentralizate și pentru punerea în aplicare a noilor reglementări, fie sistemul autonom de finanțare, fie gestionarea domeniului ce ține de taxele locale. Este o eroare inadmisibilă și o ofensă enormă adusă unicii insituții ale statului care mai beneficiază de încrederea cetățenilor (APL), iar prin inntremediul și tuturor cetățenilor. Deoarece primării reușesc cu brio să asigure funcționalitatea în condiții draconice de activitate: lipsă finanțelor și a cadrelor, legislație confuză și contradictorie, presiuni politice enorm etc. incoerența în aplicarea anumitor reglementări. De fapt, ar trebui să fie exact invers. Dacă unele localități nu sunt în stare să rezolve anumite probleme, atunci autoritatea centrală, prin resursele, competențele și posibilitățile sale, ar trebui să le vină în ajutor. Dar, cel mai important, este să le dezlege mâinile, astfel încât APL-urile de nivelul unu să-și poată soluționa de sine stătător problemele. Administrația de pe eșichierul de sus urmează încă să conștientizeze pe deplin filosofia

descentralizării și efectele sale benefice la toate nivelele, așa încât transferul de competență, de resurse, de posibilități să aibă loc pe bune. Administrația publică locală sunt cel mai aproape de cetățeni, ei se ciocnesc zilnic de problemele acestora, respectiv primării sunt cele mai indicate persoane să le soluționeze. Promovarea și implementarea politicilor de descentralizare, prin pași și acțiuni concrete nu prin declarații populiste, ar fi un salt uriaș pentru dezvoltarea țării!

**Editorial de Viorel FURDUI,
director executiv CALM**

P.S. Acest articol a fost scris ceva timp în urmă, în situația în care părea că toate angajamentele și inițiativele în domeniul descentralizării sunt blocate și cei de la guvernare caută doar motive ca să nu-și realizeze obligațiile asumate prin legi, strategii și documente sermuate cu partenerii externi. În prezent, constatăm că, pe anumite dimensiuni, lucrurile au avansat. În special în ceea ce privește dialogul cu Ministerul Finanțelor, care credem că a avansat și constatăm chiar o deschidere importantă, ceea ce ne-a permis să găsim în comun soluții la mai multe probleme sensibile pentru politica bugetar-fiscală pentru anul 2017. Totuși, am decis să publicăm acest articol, deoarece, în fond, observăm că în cadrul clasei politice și guvernamentale, problema înțelegerii locului și rolului descentralizării și a autorităților publice locale în asigurarea dezvoltării țării, NU este conștientizată în modul corespunzător. Majoritatea reprezentanților clasei politice și guvernamentale consideră, pe vechi, că păstrând un sistem administrativ, economic și financiar hipercentralizat, păstrând controlul total asupra APL, limitând inițiativa locală și făcând presiuni de tot genul asupra aleșilor locali, se va putea de schimbat lucrurile spre bine în această țară și/sau menține la putere. Ceea ce este total greșit și depășit. Astfel de abordări au fost valabile într-un sistem autoritar și totalitar, însă timpurile s-au schimbat și în acest mod deja nu se poate de condus și dezvoltat o țară. De aceea, credem că pentru Republica Moldova ideea națională care ar putea să unifice toți cetățenii indiferent de viziuni politice, geostrategii, naționalitate etc. este ideea unei AUTOGUVERNĂRI LOCALE REALE! Iar instrumentul principal pentru a atinge acest obiectiv ar fi - DESCENTRALIZAREA ȘI DEMONOPOLIZAREA masivă! Despre aceste lucruri vorbim de mulți ani, iar experiența Republicii Moldova de 25 de ani ne demonstrează falimentul tuturor altor abordări. Oare există capacitate din partea clasei politice actuale și viitoare de a înțelege acest lucru în al 13-lea ceas? Vom vedea în curând.

DAȚI-I CEZARULUI CE-I AL CEZARULUI!!!

FĂRĂ O REPARTIZARE ECHITABILĂ A RESURSELOR FONDULUI RUTIER VOM RATA SCHIMBAREA LA FAȚĂ A SATELOR ȘI ORAȘELOR DIN REPUBLICA MOLDOVA!

Noul mecanism de repartizare a Fondului Rutier și pachetul legislativ propus de Ministerul Transporturilor este susținut de către Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM). Potrivit Biroului Executiv CALM, după 25 de ani de lipsă totală a finanțării directe și obiective pentru drumuri comunale/urbane, formula ar oferi o ȘANSĂ UNICĂ pentru toate orașele și satele din Republica Moldova de a beneficia de sume importante pentru dezvoltarea infrastructurii drumurilor locale. Totuși, CALM avertizează asupra posibilelor tentative de a tergiversa aplicarea acestor prevederi, astfel încât implementarea acestora să nu poată fi posibilă începând cu anul 2017.

Drumurile proaste din localitățile noastre sunt un adevărat cancer, care roade la propriu șansele de dezvoltare a APL și chiar viitorul acestora. Această situație deplorabilă afectează enorm, direct și indirect, toată societatea: în lipsa unei infrastructuri rutiere conforme populația nu are acces la servicii publice de calitate, nu există condiții adecvate pentru mediul de afaceri, iar atragerea investițiilor în mediul rural și urban rămâne un vis ireal. Potrivit directorului executiv CALM, Viorel Furdul, cauza principală a acestei situații este un sistem profund greșit, netransparent, extrem de centralizat, politizat și nedrept de acumulare și distribuție a resurselor financiare destinate drumurilor și care durează deja de zeci de ani: "În cadrul acestui sistem, satele și orașele din Republica Moldova NU primesc direct niciun ban pentru drumuri din intravilan! Asta, în situația în care majoritatea mijloacelor de transport sunt concentrate în satele/orașele noastre, folosesc în primul rând drumurile din localitățile noastre, iar lungimea totală a acestor artere este de circa 10 ori mai mare decât lungimea altor drumuri (naționale și regionale). În cadrul sistemului actual, fondul rutier este extrem de centralizat și extrem de netransparent, care se repartizează în mare parte, fără reguli clare, subiectiv și în baza afilierii politice. Cum demonstrează experiența Republicii Moldova, acest

sistem nu numai că nu a fost și nu este eficient, dar din contra a dus la enorm dezvoltării echilibrate a comunităților noastre locale. Plus la aceasta, păstrarea acestui sistem în continuare aduce daună enormă imaginii Guvernului pe plan intern și extern, reducând din potențialul și eficacitatea efortului depus în consolidarea credibilității și atragerii investițiilor noi în domeniul infrastructurii drumurilor."

VIOREL FURDUL, DIRECTOR EXECUTIV CALM:
"SATELE ȘI ORAȘELE DIN REPUBLICA MOLDOVA NU PRIMEȘC DIRECT NICIUN BAN PENTRU DRUMURI DIN INTRAVILAN! ASTA, ÎN SITUAȚIA ÎN CARE MAJORITATEA MIJLOACELOR DE TRANSPORT SUNT CONCENTRATE ÎN SATELE/ORAȘELE NOASTRE, FOLOSESC ÎN PRIMUL RÂND DRUMURILE DIN LOCALITĂȚILE NOASTRE, IAR LUNGIMEA TOTALĂ A ACESTOR ARTERE ESTE DE CIRCA 10 ORI MAI MARE DECÂT LUNGIMEA ALTOR DRUMURI (NAȚIONALE ȘI REGIONALE)!"

În esență, conform noului concept, o parte din taxa pentru drumuri care venea mai înainte la raion (50%) va fi repartizată și va ajunge direct în bugetele locale de nivelul I cu destinație specială pentru întreținerea drumurilor și în baza criteriului de număr al populației. Suma totală a finanțării care va ajunge la bugetele locale de nivelul I în acest fel, constituie circa 300 milioane lei. În rezultat, în medie, fiecare UAT de nivelul I va primi la o mie de locuitori – circa 100 mii lei. De exemplu, satul Iserlia (Basarabeasca) cu o populație de 1128 de

locuitori, va beneficia de o finanțare anuală minimală de circa 128 mii lei. Satul Pânășești (Strășeni), cu o populație de 3100 locuitori va beneficia de minimum 360 mii lei. Satul Sadaclia (Basarabeasca) cu o populație de circa 4 mii de locuitori, va beneficia de circa 460 mii de lei, anual. Mai mult ca atât, de acest sistem vor beneficia și satele mici: de exemplu, un sat de 600 de locuitori (de exemplu Cîșla, Telenesti), va beneficia de cel puțin circa 80 mii de lei anual). Aceste resurse fiind suficiente pentru curățirea drumurilor pe timp de ploaie/viscol și/sau pentru executarea unor altor lucrări destinate întreținerii drumurilor, asigurării accesului sau chiar în calitate de contribuții pentru a atrage investiții mai mari. La rândul lor, orașele reședință, vor beneficia în mediu de sume de la 2 milioane și în sus. Totodată, acest mecanism nou, asigură și finanțarea APL de nivelul II, conform criteriilor populației și lungimii drumurilor administrate și care vor fi finanțate, inclusiv din fondul rutier. Iar finanțarea totală va constitui circa 500 de milioane destinate drumurilor raionale (iar după unele date chiar 600 de milioane). Ceea ce reprezintă practic o sumă de două ori mai mare decât a fost până acum.

GRIGORE POLICINSCHI, PREȘEDINTELE RAIONULUI DUBĂSARI:

"SUNT CONVINS CĂ ESTE O ȘANSĂ BUNĂ PENTRU AUTORITĂȚILE PUBLICE LOCALE DE A FACE, MAI PRECIS, DE A ÎNCEPE SĂ FACĂ SCHIMBĂRI. ASTFEL PE LÂNGĂ RESPONSABILITĂȚI VOR DISPUNE ȘI DE RESURSELE NECESARE!"

De asemenea, pentru drumurile de interes național care sunt gestionate de autoritățile centrale, rămâne o sumă importantă și suficientă - circa 1 miliard de lei. Prin urmare, acest concept și mecanism de distribuție a resurselor fondului rutier, la etapa data poate fi considerat unul destul de echilibrat, obiectiv, apropiat de realități și avantajos pentru toate nivelurile de administrației publice.

Membrii CALM salută noul concept care ar putea, în premieră, să aducă un echilibru în distribuția resurselor. "Mă bucur că am agreeat această variantă de repartizare proporțională, pe care am promovat-o și susținut-o chiar de la prima ședință comună cu Ministerul de profil. Sunt convins că este o șansă bună pentru autoritățile publice locale de a face, mai precis, de a începe să facă schimbări. Astfel pe lângă responsabilități vor dispune și de resursele necesare. Este un prim pas, dar unul foarte necesar. Important e ca acest deziderat să fie realizat în practică și să nu rămână la stadiu de inițiativă.", a specificat Grigore Policinschi, președintele raionului Dubăsari.

Pachetul legislativ care cuprinde aceste prevederi este pregătit să fie aprobat și pus în aplicare începând cu anul 2017. În acest sens, au fost elaborate modificările actelor nor-

mative/legislative necesare; au fost făcute calculele necesare pe fiecare primărie/raion și a fost elaborat mecanismul de implementare (care nu diferă în fond de cel aplicat în cazul transferurilor generale/speciale de la bugetul de stat către UAT). "Toate aceste acțiuni, scot în evidență și demonstrează încă o dată în plus AVANTAJELE majore și impactul benefic asupra dezvoltării locale și naționale din domeniul infrastructurii drumurilor. Plus la toate, au fost atinse înțelegerile necesare între Ministerul Transporturilor, Ministerul Finanțelor și CALM, precum și asigurată susținerea partenerilor de dezvoltare și finanțatorilor Republicii Moldova, pentru a fi

implementat un astfel de sistem de repartizare a resurselor destinate drumurilor care să reducă amestecul politicului, să crească transparența și eficacitate administrării resurselor publice. De asemenea, constatăm că și la nivelul conducerii Guvernului, există semnale de înțelegere și dorință de a accepta o astfel de reformă, mai ales în contextul obligațiilor asumate față de partenerii de dezvoltare și eliminării oricăror suspiciuni de folosire în continuare a resurselor fondului rutier în scopuri înguste de grup.", a reiterat directorul executiv CALM, Viorel Furdul.

NICOLAE TUDOREANU, PRIMAR DE FEȘTELITĂ:

"SĂ NU SPECULĂM CU ATĂTA POLITICĂ SOCIALĂ PE SEAMA OAMENILOR. OAMENII DE LA UN TIMP ÎNCOACE AU ÎNCEPUT SĂ-ȘI CONSOLIDEZE GOSPODĂRIILE, ȘI-AU ASIGURAT NIȘTE SERVICII PUBLICE CARE TREBUIE ULTERIOR PLĂTITE, ÎMBUNĂTĂȚITE, ÎNȚEȚINUTE ȘI PENTRU CARE TREBUIE SĂ ACHITĂM. IMPOZITELE LOCALE SUNT INSUFICIENTE PENTRU A ÎNȚEȚINE ACESTE INFRASTRUCTURI!"

Totuși, potrivit membrilor CALM, conducerea Guvernului la moment se confruntă cu o presiune politică enormă, care urmărește păstrarea sistemului actual centralizat, extrem de politizat și total inefectiv de distribuție a fondului rutier, pentru a avea în continuare o părghie de presiune asupra autorităților publice locale și pentru a-i diviza în continuare pe criterii politice. Drept argument oficial, prin care se încearcă de a bloca descentralizarea fondului rutier și implementarea mecanismului menționat mai sus, se

aduc argumente cu totul inadecvate și depășite: precum că autoritățile locale, în caz dacă ar beneficia de sumele respective, NU ar avea capacitatea să gestioneze resursele date și să implementeze proiecte din domeniul drumurilor. În replică, primarul localității Feștelita, Nicolae Tudoreanu, a subliniat că aceste argumente reprezintă o ofensă la adresa APL, care de zeci de ani implementează cu succes proiecte de infrastructură de milioane de lei în diverse domenii - drumuri, școli, apeeducte etc.: "RM a avut diferite guverne, însă datorită partenerilor de dezvoltare, care au lansat proiecte pentru APL, am schimbat aspectul localității. Este vorba de reparații și construcții de drumuri locale, renovare de instituții sociale - grădinițe, școli, casa de cultură etc. Dar iată că lucrurile se închid, pentru că ar trebui deja evaluat și pus în funcție efortul fiscal propriu. Să nu speculăm cu atâta politică socială pe seama oamenilor. Oamenii de la un timp încoace au început să-și consolideze gospodăriile, și-au asigurat niște servicii publice care trebuie ulterior plătite, îmbunătățite, întreținute și pentru care trebuie să achităm. Impozitele locale sunt insuficiente pentru a întreține aceste infrastructuri."

inițiativă de a repartiza fondul rutier este una binevenită. Din informația de care dispunem noi, vă imaginați că localitatea noastră ar beneficia cu 50% mai mult din transferurile cu destinație generală acordate pe un an bugetar? Repartizarea din fondul rutier ar fi circa 450 000 lei. O parte din taxa pentru drumuri ar face ca volum (în bani) mai mult de 60% din transferurile cu destinație generală."

Membrii CALM au reiterat că, în urma implementării acestui mecanism, au de câștigat toți, dar în primul rând cetățenii Republicii Moldova, care vor vedea și simți în sfârșit și cu adevărat efectul reformelor declarate! În acest sens, potrivit lor, e nevoie de adoptarea în regim de urgență a pachetului de legi, pentru punerea în aplicare a acestui sistem nou de distribuție a fondului rutier din anul 2017.

GHEAȚA S-A SPART!?

CALM ȘI MINISTERUL FINANTELOR, ÎN CĂUTAREA SOLUȚIILOR PENTRU BUGETELE LOCALE!

După ce membrii CALM și-au expus indignarea și îngrijorarea privind obligarea APL de nivelul 1 și 2 de a-și corela și diminua bugetele locale, precum și referitor la decizia de a reduce transferurile cu destinație generală, Congresul Autorităților Locale din Moldova remarcă o dezghețare a dialogului cu Ministerul Finanțelor. În data de 4 noiembrie, o delegație reprezentativă CALM a purtat discuții cu oficiali din cadrul ministerului.

Potrivit directorului executiv CALM, Viorel Furdui, discuția a fost una constructivă, în care s-au pus punctele pe "i": "Am adus la cunoștința Ministerului Finanțelor situația reală din teritoriu, fără rețușuri. Am expus faptul că în cazul dat s-au încălcat un șir de legi, care reglementează modul în care ar fi trebuit să fie construite relațiile. Considerăm că este o nedreptate decizia de a reduce transferurile și credem că există posibilități de a rezolva această problemă, iar discuțiile cu autoritățile trebuie să ia un trend constructiv, pentru că nu putem tolera un monolog atâta timp. De mai mult timp batem alarma privind plafonarea taxelor locale, blocarea descentralizării

ieșim din conul discuțiilor sterile și pe promovarea, unilaterală, a mai multor decizii care vin în contradicție flagrantă cu principiile autonomiei locale. Am ținut cont de situația economică precară, perioada electorală, am încercat să rezolvăm problemele pe cale amiabilă prin scrisori, adreseări, dar din păcate reacțiile au întârziat să apară."

La rândul său, conducerea Ministerului Finanțelor a explicat poziția sa și a dat dovadă de interes în cea ce privește identificarea soluțiilor care să nu admită afectarea activității autorităților locale: "Anul trecut discutam despre impozitele de autovehicule și v-am promis că voi aduce Legea în Parlament. Așa și s-a în-

tâmpat, dar nu a existat voință politică pentru a merge până la capăt. Membrii CALM ar trebui să-și canalizeze eforturile de lobby și pe alte segmente, să poarte negocieri și cu deputații, să discute problemele. În ceea ce privește Politica bugetar-fiscală, la fel, îmi voi îndeplini toate angajamentele, dar situația nu e atât de roz pe cât pare. Noi promovăm inițiative, le îmbrăcăm în haine legale, însă nu doar ministerului îi revin deciziile finale. Noi încă nu am ajuns în Guvern cu această politică, de aceea eu nu accept învinuirile, trebuie de văzut ce formă finală va avea. În ceea ce privește plafonarea taxelor locale, unicul argument serios era de ordin constituțional. Atunci

când se discută și se ascultă argumentele, atunci ambele părți au de câștigat, iar atunci când se merge pe confruntare, pe presiune, atunci ambele părți au de pierdut. Pe această idee aș vrea să ne bazăm dialogul, iar dacă este nevoie, să ne întâlnim cel puțin o dată pe lună. Accept că trebuie să comunicăm mai mult.", a menționat ministrul Finanțelor, Octavian Armașu.

Edilii au scos pe tapet principalele probleme pe care le generează astfel de decizii unilaterale, hazarde și păguboase pentru bugetele locale. Participanții au menționat că, plusate la alte nesincronizări grave cum ar fi plafonarea taxelor locale, inechități și neclarități în distribuția Fondului Rutier etc.,

acestea sunt pe cale să inducă în colaps bugetele APL și să pună sub semnul incertitudinii funcționalitatea celor mai stringente servicii în localități.

LILIAN BOTNARU,
PRIMARUL COMUNEI
LOZOVA, STRĂȘENI:
"DE CE NU TĂIAȚI DE LA NIVELUL 2, DE CE NU TĂIAȚI DIN SALARIILE DE LA DIRECTORII ÎNTREPRINDERILOR DE STAT, CARE-S DE ORDINUL SUTELOR DE MII, DAR TĂIAȚI DIN BUGETUL NOSTRU MIZER PE CARE-L AVEM PENTRU AMENAJAREA TERITORIULUI?"

"Într-o scrisoare adresată ministerului, am explicat clar și am indicat mai multe datorii pe care le avem față de anumiți antreprenori încă din anul 2015, pentru lucrări. Ulterior, am primit un apel telefonic nu chiar plăcut în care se puneau la îndoială acțiunile noastre. Noi aveam bani pe care i-am planificat, care erau preconizați, și urma până la sfârșitul anului să achităm. Am rugat în scrisoare să nu ne blocați acești bani. Încercăm să menținem dialogul, de aceea am sesizat aceste lucruri. Și noi, autoritățile locale, avem în grădinițe copii, iar anul acesta l-am început cu plus 50 de copii, în două grupe suplimentare. Ei nu erau prevăzuți în buget, iar dvs. ne-ați mai tăiat din transferuri. Dar mai avem 150 de copii care așteaptă un loc în grădiniță, iar noi nu avem posibilități. Motivul este lipsa banilor de la bugetul de stat, pentru unele investiții pe care le atragem este foarte puțin. De ce nu tăiați de la

rii financiare, Fondul Rutier etc. Am încercat să explicăm natura lor păguboasă pentru APL, dar, din păcate, avem impresia că BATEM LA O UȘĂ ÎNCUIATĂ! E timpul să discutăm punctual, metodic și tehnic propunerile noastre, care conțin o evaluare concretă a situației, cu calcule și soluții reciproc avantajoase. Trebuie să

GHEAȚA S-A SPART!?

nivelul 2, de ce nu tăiați din salariile de la directorii întreprinderilor de stat, care-s de ordinul sutelor de mii, dar tăiați din bugetul nostru miser pe care-l avem pentru amenajarea teritoriului?"

GHEORGHE RĂILEANU,
PRIMAR DE CIMIȘLIA:

"DE UN AN ȘI CEVA ÎNCERCĂM MĂCAR SĂ AJUSTĂM CUMVA ACESTE TARIFE. NE-AU DECONECTAT STAȚIA DE EPURARE, DUPĂ CE CÂȚIVA ANI AM DEPUȘ EFORTURI COLOSALE SĂ O ADUCEM LA TOȚI PARAMETRII CALITATIVI, DIN CAUZA DATORIILOR PENTRU ENERGIA ELECTRICĂ. ACUM MĂ GÂNDESC SĂ LE DAU UN CREDIT DIN CONTUL PRIMĂRIEI CA MĂCAR TEMPORAR SĂ-I SALVEZ!"

"M-am întâlnit recent cu un grup de primari din Ucraina, țară afectată de război, dar care, se pare, a înțeles că țara înseamnă și comunitățile locale. Acolo, aceștia primesc cu adevărat bani pentru construcția drumurilor, este lege. Un procent din TVA rămâne în bugetele locale. Noi înțelegem că munciți mult, că de altfel s-ar pră-

mizam că vom deveni municipiu și vom avea beneficii pentru bugetul local, dar când am văzut că avem doar denumire și nimic bani, m-am întrebat cum procedăm. Credite nu putem lua, pentru că Cancelaria de Stat ne spune că nu putem depăși o cotă mai mare de 30 la sută."

ANDREI CIUBOTARU,
PRIMARUL DE CIULUCANI,
RAIONUL TELENEȘTI:

"SUGESTIA NOASTRĂ E SĂ NE ÎNTINDEM PICIOARELE ATÂT CÂT E

PATUL, AȘA CUM PROCEDĂM NOI LA NIVEL LOCAL. NOI, FIECARE BĂNUȚ, CREDEȚI-NE CĂ SPUNEM ADEVĂRUL, ÎL CHELTUIM CU MARE GRIJĂ."

"Noi împărtășim punctul de vedere că situația financiară este una foarte complicată, dar de acolo, din provincie, ni se vede un lucru dacă nu absurd, atunci contradictoriu. La nivel central se produc mai multe evenimente, la care se fac, din punctul nostru de vedere, cheltuieli exagerate. Doar un exemplu - Ziua Independenței cu atâta fast, cu parada militară, cu pregătiri: sumele au fost mari. Sugerția noastră e să ne întindem picioarele atât cât e patul, așa cum procedăm noi la nivel local. Noi, fiecare bănuț, credeți-ne că spunem adevărul, îl cheltuim cu mare grijă."

EUGEN SĂLCUȚAN,
PRIMAR DE MERENI,
ANENII NOI:

"SATUL MERENI ARE PESTE 6 MII DE LOCUITORI, DIN 2014 GOSPODĂRII ÎNCASEAZĂ UN IMPOZIT PE BUNURI IMOBILE DE 17 MII DE LEI. ASTA-I DE RÂS, NOI UMBLĂM PRIN TOATĂ LUMEA CU MÂNA ÎNTINSĂ, DAR NU VALDRIFICĂM CEEA CE AVEM ACASĂ!"

buși totul. Dar scoaterea banilor din bugetul nostru e o blasfemie și o discreditare gravă a ideii autonomiei locale. În ceea ce privește plafonarea taxelor locale. Lukoil a început, de pildă, construcția unei benzinării în Cimișlia fără autorizație de construcție lucru posibil doar dacă ai susținere puternică la centru de unde se dau indicații către toate direcțiile: judecătorilor, inspecției ecologice, inspecției de stat în construcții, medicina preventivă s.a. Bănuiesc că administrația centrală din țara noastră este practic controlată de oligarhi, dar și companii mari petroliere și din alte domenii, care finanțează probabil acum campaniile electorale a unor politicieni, care ca să le întoarcă datoria le-au promis să le susțină interesele economice, sa le facă o scutire de la plata taxele din contul APL. Și implicarea ANRE e destul de stranie. În același timp, întreprinderile municipale sunt pe cale de bancrotizare și se țin pe curs doar datorită administrațiilor locale. Iată, de exemplu, la Cimișlia nu s-au mo-

dificat tarifele de mult timp. De un an și ceva încercăm măcar să ajustăm cumva aceste tarife. Ne-au deconectat stația de epurare, după ce câțiva ani am depus eforturi colosale să o aducem la toți parametrii calitativi, din cauza datoriilor pentru energia electrică. Acum mă gândesc să le dau un credit din contul Primăriei ca măcar temporar să-i salvez. Este o catastrofă, pentru că rămânem fără servicii vitale!"

VIOREL DANDARA,
VICEPRIMAR DE ORHEI:
"NOI AVEM ÎN DERULARE PROIECTUL ENERGETIC, ÎN COLABORARE CU COMISIA UE, UNDE PRIMĂRIA ORHEI TREBUIE SĂ VINĂ CU O COTĂ DE 250 DE MII DE EURO. PENTRU BUGETUL LOCAL ESTE O SUMĂ FOARTE MARE."

"Punem plafonarea și, pe de altă parte, reducerile. În asemenea con-

diții, cum să ne suplینim veniturile? La noi, la Orhei, cu 143 de mii se reduc finanțările generale. Cum procedăm în cazul în care deja avem contractate careva lucrări, trebuie să rămână ca datorii cum le-am avut și anul trecut? Situația este foarte serioasă. Noi avem în derulare proiectul energetic, în colaborare cu Comisia UE, unde primăria Orhei trebuie să vină cu o cotă de 250 de mii de euro. Pentru bugetul local este o sumă foarte mare. Noi

"Conștientizăm că situația social-economică din țară nu este tocmai una prielnică, dar așa cum dvs. aveți de gestionat o țară, așa

și noi avem de gestionat localități, unde oamenii și acum, în veacul XXI umblă în noroi. Poate parametrii sunt diferiți, dar ne doare această întrebare, pentru că ne-am pomenit într-o situație în care umblăm toți cu cinci lei și fiecare încearcă să rupă un colț mai mare. Dar ce s-a făcut în ultimii 2-3 ani pentru consolidarea capacității financiare a APL. Carta Europeană a Autonomiei Locale, legi, acte – avem de toate, dar nu ne-am învățat nici până astăzi a le respecta. Satul Mereni are peste 6 mii de locuitori, din 2014 gospodării încasează un impozit pe bunuri imobile de 17 mii de lei. Asta-i de răș, noi umblăm prin toată lumea cu mâna întinsă, dar nu valorificăm ceea ce avem acasă.”

SERGIU RĂCILĂ,
PRIMAR DE CARABETOVCA,
BASARABEASCA:
"AR TREBUI SĂ ÎNCHIDEM INSTI-
TUȚIILE PENTRU DOUĂ LUNI CA
SĂ PUTEM ACOPERI ACEȘTI 50 DE
MII DE LEI, CARE URMEAZĂ A FI
RETRAȘI DIN BUGETUL SATULUI."

"La mine în localitate situația este dramatică. Ar trebui să închidem instituțiile pentru două luni ca să putem acoperi acești 50 de mii de lei, care urmează a fi retrași din bugetul satului. Propunerea ministerului de a face reduceri este una practic întârziată, și asta deoarece noi am fost nevoiți să facem acest lucru încă în luna august. Avem 4 proiecte importante de infrastructură în care suntem implicați și știm cu toții cât sunt de importante. Ce ne facem? Până acum am identificat abia 15 mii, dar pentru asta eu trebuie să nu strâng gunoiul din sat până la sfârșitul anului, la anul nou să nu împodobesc un brad pentru copii. Dar de unde tai celelalte 35 de mii?"

ALEXANDRU BOTNARI:
"NOI ÎNȚELEM CĂ SITUAȚIA E
GREA, DAR PRIMARIII NU AU MĂ-
CAR UN LEU SĂ ASTUPE O GROA-
PĂ. ATUNCI CÂND NU SE VOR
DEZVOLTA SATELE ȘI ORAȘELE, NU
VOM AVEA BUGET MAI MARE NICI
PENTRU ȚARĂ!"

"Probleme sunt multe, tocmai de aceea constituirea unui grup de lucru format din reprezentanții ministerului și ai CALM ar fi binevenită. De la alegerile locale și până acum, primarii nu au putut face mai nimic. De la Fondul de eficiență energetică s-au luat 500 de milioane și s-au astupat găuri, de la Fondul Rutier – tot așa, peste 400 de milioane...Ne bucurăm că putem avea un dialog în acest format, chiar nicio dată nu am beneficiat de discuții față în față cu ministrul. Nu e un compliment, este o constatare. Noi înțelegem că situația e grea, dar primarii nu au măcar un leu

să astupe o groapă. Atunci când nu se vor dezvolta satele și orașele, nu vom avea buget mai mare nici pentru țară! Haideți să începem să împărțim, APL și APC. Dacă am avea autonomie financiară, nu am avea nevoie să stăm cu mâna întinsă."

Membrii CALM au calificat drept constructive discuțiile cu conducerea, iar reacția oficialilor a dat speranță reprezentanților APL că lucrurile ar putea lua o turnură pozitivă. Totodată, directorul executiv CALM, Viorel Furdui, a menționat că deja au fost luate unele decizii favorabile: "Ministerul Finanțelor a efectuat toate transferurile planificate către bugetele locale de nivelul I și II și la situația din 1 noiembrie NU are restanțe. În același timp, am primit asigurări că primăriile care NU au corelat bugetele NU vor fi presate și blocate în activitatea lor și nu le va fi îngreunat dreptul de a-și utiliza soldurile și alte resurse financiare. Conturile lor nu vor fi blocate, nici posibilitățile de a opera modificări și a administra bugetele după necesități. Cel puțin, până în luna decembrie. În context, nici direcțiile financiare raionale NU au dreptul să impună primăriilor să coreleze bugetele locale și mai ales să le blocheze activitatea/transferurile și posibilitățile de a administra liber resursele disponibile! În acest sens, Ministerul Finanțelor s-a angajat să emită o circulară."

În cadrul dialogului între CALM și Ministerul Finanțelor s-a mai convenit asupra formării unui grup permanent de lucru care să reunească reprezentanții APL și responsabilii din cadrul Ministerului de resort. Astfel, în cel mai scurt timp, vor fi demarate discuții privind identificare soluțiilor definitive și compensatorii în problema reducerii transferurilor generale la bugetele locale. Printre propunerile CALM, înaintate deja spre examinare, se regăsesc:

- Suma transferurilor generale (100 de milioane de lei), cu care s-au redus bugetele locale, să fie considerată datorie de stat față de bugetele locale și să fie recuperată ulterior în măsura creșterii veniturilor la bugetul de stat;
- Cele 100 de milioane de lei să fie incluse în FONDUL DE COMPENSARE pentru anul 2017, suplimentar la suma planificată până în prezent și să fie restituită pe parcursul anului 2017;
- Să fie elaborate și implementate alte măsuri compensatorii care vor aduce surse suplimentare la bugetele locale (de ex. fondul rutier, eliminarea scutirilor/facilităților, includerea în categoria plătitorilor de taxe locale a unor categorii de prestatori de servicii precum notarii, avocații, instituțiile financiare etc.

CALM, PLEDOARIE PENTRU AUTONOMIA LOCALĂ ȘI DESCENTRALIZARE ÎN FORURILE EUROPENE: INTERESELE APL DIN REPUBLICA MOLDOVA, PROMOVATE LA CONGRESUL PUTERILOR LOCALE ȘI REGIONALE!

În perioada 17 - 22 octombrie curent, o delegație a Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a participat la cea de-a 31-a sesiune a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European, care a avut loc la Strasbourg, Franța. În cadrul acestui forum important, membrii CALM au expus un șir de probleme cu care se confruntă APL din Republica Moldova. Totodată, vicepreședintele CALM, primarul general al municipiului Chișinău, Dorin Chirtoacă, a fost ales vicepreședinte al Camerei Regiunilor din Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European.

Discuțiile în cadrul sesiunii actuale au fost marcate de alegerea noilor candidaturi în organele reprezentative ale Congresului, inclusiv a Președintelui CALRE. Totodată, un accent deosebit a fost pus pe mecanismele de prevenire a corupției la nivel local și regional, pe utilizarea resurselor administrative pe durata campaniilor electorale, precum și pe situația populației de etnie romă în contextul fenomenului crescând al rasismului și xenofobiei.

În cadrul acestei sesiuni, austri-

ca Gudrun Mosler-Törnström a devenit prima femeie care a fost aleasă președinte al Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European. Gudrun Mosler-Törnström a afirmat că printre principalele sarcini ale Congresului se numără monitorizarea democrației la nivel local și regional în statele membre și monitorizarea alegerilor locale, lupta împotriva corupției, a radicalizării și a extremismului violent, precum și integrarea migranților și importanța consolidării zonelor rurale. „Consolidarea democrației, a drepturilor omului și a statului de drept la nivel local și regional sunt obiectivele fundamentale ale Congresului. Fără aceste valori, societățile noastre s-ar confrunta cu o scădere a solidarității și o creștere a radicalizării, a extremismului, a xenofobiei și a recentralizării”, a declarat ea în fața membrilor Congresului, reuniți în cadrul celei de-a 31-a sesiuni la Strasbourg. Subliniind faptul că structura democratică a continentului european este supusă riscului, Gudrun Mosler-Törnström a declarat că des-

centralizarea este unul dintre răspunsurile la aceste provocări. „Descentralizarea este un proces evolutiv care are nevoie de implicarea noastră deplină. Munca Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European este, prin urmare, mai importantă ca oricând”, a mai spus ea.

Republica Moldova a fost reprezentantă la acest eveniment de delegația națională, formată din membrii CALM. Edilii spun că sesiunea a fost un prilej important pentru autoritățile publice din Republica Moldova să se facă auzite, dar și o ocazie pentru CALM de a-și consolida rolul de mediator și de promotor al drepturilor APL. Pe întreaga durată a sesiunii, membrii delegației CALM s-au implicat activ în dezbaterile subiectelor discutate în cadrul ședințelor, contribuind cu informații relevante despre situația din Republica Moldova. În cadrul acestor intervenții s-a pus accent pe politicile promovate și implementate în țara noastră, la for fiind prezentate practicile de succes în domeniile respective, dar și resta-

CALM, PLEDOARIE PENTRU AUTONOMIA LOCALĂ ȘI DESCENTRALIZARE ÎN FORURILE EUROPENE: INTERESELE APL DIN REPUBLICA MOLDOVA, PROMOVATE LA CONGRESUL PUTERILOR LOCALE ȘI REGIONALE!

ntele pe care le au autoritățile în procesul de implementare a Strategiei de Decentralizare și Autonomiei Locale. "Strasbourg este un exemplu pentru noi în ceea ce privește abordarea și soluționarea problemelor. M-a impresionat modul aproape impecabil în care au fost pregătite problemele pentru dezbateri, cum s-a desfășurat alegerea organelor de conducere. Partidul Popular European, având majoritate, a cedat funcția de președinte. Au fost dezbătute două subiecte extrem de sensibile și actuale - radicalizarea în societate și lupta cu corupția. Ultima este privită ca un fenomen planetar și chiar am auzit o părere care corespunde conceptului meu, și anume este discutată oportunitatea creării unui Tribunal Internațional pentru lupta cu corupția. Pentru Republica Moldova este un subiect actual. M-au impresionat, de asemenea, proiectele de decizie privind situația din Turcia, unde au fost arestați sute de primari, în urma puciului eșuat. E foarte important ca activiștii CALM să participe la astfel de congrese, pentru a comunica cu colegii din alte țări, pentru a vedea cum funcționează astfel de foruri și în ce măsură mecanismele puse la dispoziție pot fi utilizate pentru a schimba în bine situația din Republica Moldova.", a menționat unul dintre participanții la Congres, primarul de Cimișlia, Gheorghe Răileanu.

Într-un interviu oferit în cadrul sesiunii, președintele CALM a menționat că rolul participanților la Congres este de a promova interesele administrației publice locale atât din RM cât și din toate 47 de țări care și-au trimis delegații: "Delegația RM are o nouă componență în cele două camere ale Congresului, locală și regională, fiind alcătuită din 5 reprezentanți de bază și mai mulți supleanți, reprezentând APL din sate și orașe, precum și președinți de raioane. Mulți dintre colegii noștri participă pentru prima dată la acest eveniment și au fost interesați de activitatea acestei structuri

europene care promovează Carta Europeană și respectarea prevederilor ei de către toate țările care au subscris acestui document, inclusiv RM, pentru fortificarea democrației și autonomiei locale."

TATIANA BADAN:
"ÎNCERCĂM ASTFEL SĂ TRANSMITEM, ÎN CADRUL LUCRĂRILOR CONGRESULUI EUROPEAN, A UNUI MESAJ DIN PARTEA CALM ȘI A REPREZENTANȚILOR APL DIN RM CĂTRE PARTENERII NOȘTRI EUROPENI CA FONDURILE PENTRU DEZVOLTAREA ȘI CONSOLIDAREA AUTONOMIEI LOCALE SĂ FIE DISTRIBUITE DIRECT AUTORITĂȚILOR LOCALE, CA DE ACEȘTI BANI SĂ PROFITE CETĂȚENII LA NIVEL LOCAL, IAR PRIMARIILE INDEPENDENȚI ȘI CEI DIN OPOZIȚIE SĂ PRIMEASCĂ ȘI EI FINANȚĂRI PENTRU DEZVOLTAREA COMUNITĂȚII, FĂRĂ SĂ MAI AȘTEPTE SĂ SE SCHIMBE PUTEREA!"

Totodată, Badan a menționat că alegerea vicepreședintelui CALM, organizație reprezentativă a majorității APL din RM, în calitate de vicepreședinte al Camerei Regiunilor din Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, este un lucru pozitiv pentru RM, o țară cu o democrație tânără: "Cu domnul Chirtoacă în această funcție vom putea

mai ușor să punem unele chestiuni în discuție, să dialogăm și e bine, de asemenea, pentru vizibilitatea țării. Este important ca această poziție a dlui primar de Chișinău să aducă plusvaloare democrației și autonomiei locale în țară. În RM sunt în desfășurare diverse proiecte europene pentru susținerea țării în multe domenii. În ceea ce privește

APL, noi am beneficiat direct mai puțin, pentru că cea mai mare parte a proiectelor în acest domeniu vin prin intermediul guvernului RM. Încercăm astfel să transmitem în cadrul lucrărilor Congresului European un mesaj din partea CALM și a reprezentanților APL din RM către partenerii noștri europeni ca fondurile pentru dezvoltarea și consolida-

rea autonomiei locale să fie distribuite direct autorităților locale, ca de acești bani să profite cetățenii la nivel local, iar primarii independenți și cei din opoziție să primească și ei finanțări pentru dezvoltarea comunității, fără să mai aștepte să se schimbe puterea. Este important ca să simplificăm acest mecanism de distribuție a fondurilor și ajutoarelor pentru a putea obține rezultate și a aduce schimbări. În localitatea mea, de 13 ani de când sunt primar, am reușit să reabilităm doar un drum. De aceea dorim mecanisme care să pună în practică descentralizarea și aceste programe, fonduri, bani alocați de UE să vină direct la APL și cetățeanul să simtă acest sprijin, pe care, în ciuda sumelor enorme injectate de UE în RM, nu l-au simțit. Multe localități din țară continuă să supraviețuiască fără drumuri, fără rețea de apă, canalizare și de aceea e foarte important ca la Congres să avem o foarte bună prestație și să putem convinge partenerii noștri de necesitatea simplificării programelor și a modului de alocare a fondurilor pentru ca de ele să beneficieze direct cetățeanul!"

În contextul discuțiilor din cadrul forumului privind persecuțiile la care sunt supuși primarii turci, președintele CALM a menționat că edilii moldoveni se bucură de libertate, doar că nu dispun de pârghiile necesare pentru a rezolva problemele-

le RM vizavi de democrația locală, de procesul de descentralizare. Ne mișcăm însă cam încet pe calea reformelor și dorim ca acest proces să se accelereze și să devină mai eficient. Până nu vom schimba sistemul, ne vom pierde în discuții și nu vom putea schimba nimic. Sunt necesare reforme și acele susțineri financiare care vin din partea UE să le simtă cetățeanul, nu autoritățile. CALM colaborează foarte eficient cu Asociația Comunelor din România. Am creat un Consiliu prin care stabilim și ajutăm autoritățile locale de pe ambele maluri ale Prutului să dezvolte aceste colaborări bilaterale. Printr-o ordonanță a guvernului român, APL din România au dreptul și posibilitatea să ajute localitățile din RM cu care sunt înfrățite. Ajutorul din partea României s-a concretizat și în numeroase proiecte de reabilitare a grădinițelor și instituțiilor de învățământ care vor continua și de care a beneficiat și localitatea noastră. Pe 25 august s-a aflat în vizită în localitatea noastră primul ministru la României, dl Dacian Cioloș, care, împreună cu premierul Pavel Filip, au participat la festivitatea de deschidere a grădiniței din Selemet, reconstruită și renovată în întregime cu bani de la Guvernul României. Este un sprijin enorm din partea României care, din păcate, se mediatizează foarte puțin. Este un ajutor pe care oamenii îl simt direct și de care se bucură alături de copiii lor. Și aici, solicitările primarilor din țară este ca aceste ajutoare din partea României să nu vină prin guvern, ci direct la beneficiari, ca să nu poată fi distribuiți pe criterii politice."

În finalul interviului, președintele CALM a reiterat că, în acest moment istoric, este nevoie nu doar de o unitate și consolidare națională, dar și internațională în aspectul consolidării descentralizării și democrației locale. Edilul de Selemet a menționat că primarii au nevoie de pârghii reale pentru a putea influența în bine calitatea vieții cetățenilor, care i-au ales prin vot direct să le rezolve problemele.

Cea de-a 31-a sesiune a Congresului Autorităților Locale și Regionale din Europa reunește reprezentanți ai autorităților locale și regionale din 47 de state europene membre ale Consiliului Europei. Congresul este un organ reprezentativ al autorităților locale și regionale din statele ce fac parte în Consiliul Europei, și în cadrul căreia se regăsesc mai mulți aleși locali din Republica Moldova. CALRE oferă anumite sugestii Comitetului de miniștri și Adunării Parlamentare a Consiliului Europei în ceea ce privește aspectele politicii locale și regionale din țările membre care își doresc o democrație veritabilă. Congresul efectuează, cu regularitate, misiuni de monitorizare în fiecare țară membră pentru a evalua punerea în aplicare a Cartei autonomiei locale. Ca rezultat a acestor misiuni, Congresul își prezintă concluziile în rapoartele de monitorizare și adoptă recomandări pe care guvernele trebuie să le respecte, precum și rezoluții în vederea ameliorării guvernării colectivităților.

PRESTAREA SERVICIILOR PUBLICE PRIN COOPERARE ÎNTRE APL - EXPERIENȚA DE SUCCES A FRANȚEI SUSȚINUTĂ DE CALM!

Circa 100 de reprezentanți ai autorităților publice locale din Franța și din Republica Moldova au participat la un seminar de două zile cu genericul: „Cooperarea descentralizată Franța – Moldova, un avantaj pentru atractivitatea regiunilor”. Agenda evenimentului, organizat de către Ambasada Franței la Chișinău, în parteneriat cu Congresul Autorităților Locale din Moldova și Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor a cuprins trei tematici de bază: cooperarea intercomunitară, rolul diasporei și dezvoltarea turismului rural.

Principalele obiective ale acestui seminar au fost cooperarea moldo-franceză prin prezentarea de bune practici, dezbateră aspectelor problematice ce pot apărea în cadrul proceselor de descentralizare, identificarea de soluții pentru finanțarea proiectelor locale, precum și relaționarea eficientă între autoritățile locale și stat, în contextul reformei administrativ-teritoriale.

VIOREL FURDUI, DIRECTOR EXECUTIV CALM:
„ÎN REPUBLICA MOLDOVA DEOCAMDATĂ NU EXISTĂ CULTURĂ DE COOPERARE INTERCOMUNITARĂ, IAR ACEST EVENIMENT VINE SĂ PREZINTE EXPERIENȚA FRANCEZĂ, SĂ ARATE CUM PRIN ACEASTĂ CONSOLIDARE S-A REUȘIT DEZVOLTAREA UNOR SERVICII PUBLICE CALITATIVE!”

Astfel, la Costești au ajuns și 12 reprezentanți ai APL din Franța, care au împărtășit cu colegii moldoveni experiența și expertiza pe care o dețin în domeniul autonomiei locale și descentralizării fiscale. Totodată, aceștia au oferit informații prețioase despre mecanismele funcționării sistemului APL din Franța, competențele pe care le au primarii francezi, aspectele colaborării cu autoritățile centrale și ale finanțării de către stat, dar și elementele politicilor fiscale în

gestionarea unei localități franceze.

În context, directorul executiv CALM, Viorel Furdui, a menționat: „Seminarul reprezintă o oportunitate bună pentru primarii moldoveni de a afla care sunt provocările cu care s-au confruntat francezii în procesul de regionalizare, cum au reușit să realizeze descentralizarea și cum se vede în plan european transferarea atribuțiilor de la nivel central la cel local. Așa cum știm, în Republica Moldova deocamdată nu există cultură de cooperare intercomunitară, iar acest eveniment vine să prezinte experiența franceză, să arate cum prin această consolidare s-a reușit dezvoltarea unor servicii publice calitative. Modelul francez demonstrează că 3-5 primării pot dezvolta servicii împreună și pot asigura ca aceste servicii să nu depindă de mărimea localității.”

Participanții, pe lângă schimbul de experiență în domeniul cooperării descentralizate, au putut identifica proiecte comune. Edilii spun că experiența Franței, o țară excesiv centralizată în trecut, în ceea ce privește descentralizarea este una foarte valoroasă pentru viitorul APL din Republica Moldova.

NATALIA PETREA, PRIMAR DE COSTEȘTI, IALOVENI:

„CONSIDER CĂ DISCUȚIILE ÎNTRE APL ȘI APC TREBUIE SĂ FIE CONSTRUCTIVE, REPREZENTANȚII LOCALITĂȚILOR TREBUIE ÎN PERMANENȚĂ CONSULTAȚI, IMPLICAȚI ÎN PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR, PENTRU CĂ REFORMELE NU POT FI MIMATE LA NESFĂRȘIT!”

Primarul localității-gazdă a seminarului, Natalia Petrea, susține că pentru preluarea experienței franceze este nevoie, întâi și-ntâi, de o deschidere din partea autorităților centrale, care, deși utilizează de zeci de ani banii publici pentru a călători în țări europene, nu au făcut deocamdată pași concreți să se apropie de ele, în special pe segmentul descentralizării: „Exemplele care au fost oferite ar trebui ascultate atent de către autoritățile centrale, pentru că în ele se regăsesc idei excelente pentru procesul de elaborare a politicilor naționale. Francezii promovează conceptul de cooperare intercomunală, care constă în fuziunea, amalgamarea localităților. Și această idee merită luată în calcul. În ceea ce privește al treilea aspect discutat la seminar, dezvoltarea turismului, e ceva care pot aplica la Costești, dar, mai întâi, trebuie rezolvate problemele de infrastructură – drumuri, apă, canalizare. A fost interesant să aflăm că în Franța, turismul aduce mai mulți bani chiar decât industria constructoare de mașini. Respectiv, am putea prelua această idee, pentru că satul Costești are potențial turistic mare – avem un complex turistic unic, orașul medieval, dar care are nevoie de investiții. Consider că discuțiile între APL și APC trebuie să fie constructive, reprezentanții localităților trebuie în permanență consultați, implicați în procesul de elaborare a politicilor, pentru că reformele nu pot fi mimate la nesfârșit.”

LILIAN MUSTEAȚĂ, PRIMAR DE BOBEICĂ, HÎNCEȘTI:

„CRED CĂ REFORMA TERITORIAL-ADMINISTRATIVĂ, CU COMASAREA PRIMĂRIILOR, CU ADUCEREA SERVICIILOR MAI APROAPE DE OAMENI, CU ADEVĂRATA DESCENTRALIZARE ADMINISTRATIVĂ ȘI FISCALĂ E CEEA CE TREBUIE SĂ PRELUĂM ÎN REGIM DE URGENȚĂ DE LA FRANCEZI!”

Primarii mai spun că reformele franceze au avut un impact pozitiv din simplul motiv că în capul mesei este pus cetățeanul și nevoile lui. Astfel, au fost elaborate strategii cât mai aproape de preocupările comunităților.

„Avem o experiență de colaborare cu francezii din anul 1994. În tot acest timp, m-a impresionat perspectiva prin care privesc ei lucrurile. De exemplu, au venit cu o contribuție financiară pentru construcția apeductului, dar au insistat să ajute în calitate de voluntari la lucrări. Ba mai mult, ei promovează voluntariatul în localitățile lor, așa că implicarea din partea cetățenilor a fost importantă. Francezii nu ne dau bani ca la trântori, ci ne ghidează pașii în așa fel încât anumite proiecte să genereze câștiguri în bugetul local și să aibă un impact social dorit. Cred că reforma teritorial-administrativă, cu comasarea primăriilor, cu aducerea serviciilor mai aproape de oameni, cu adevărata descentralizare administrativă și fiscală e ceea ce trebuie să preluăm în regim de urgență de la francezi.”

INTEGRAREA SOCIALĂ ÎN ȚARA FIORDURILOR, TRANSFER DE BUNE PRACTICI CĂTRE MEMBRII CALM

În municipiile Chișinău și Bălți, dar și în raionul Cahul, vor fi dezvoltate proiecte-pilot de integrare pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități. În acest sens, o delegație din Republica Moldova, din care au făcut parte reprezentantul CALM, Viorel Rusu, angajați ai departamentelor de asistență socială și financiară din cadrul autorităților locale din aceste trei localități, a efectuat o vizită de studiu în orașul Bergen, Norvegia.

Timp de câteva zile participanții au analizat modelele și bunele practici ale Norvegiei în crearea și adaptarea locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități, orientarea lor profesională și angajarea acestora în câmpul muncii.

Membrii delegației au vizitat companii, întreprinderi care au dezvoltat și desfășoară programe speciale pentru persoanele cu dizabilități, atât mintale, cât și fizice. În aceste entități de producere sunt antrenate persoane cu necesități speciale, care astfel nu sunt integrate doar în procesul de muncă, dar și în viața comunității.

Reprezentantul CALM a menționat că, în urma vizitei de documentare, Congresul Autorităților Locale este gata să împărtășească cu membrii săi experiența acumulată și modelele aplicate în Norvegia, pentru identificarea unor soluții eficiente pentru persoanele cu nevoi speciale pe piața muncii: "Norvegia este o țară care, întâi și întâi, a reușit să renunțe la prejudecăți. De aici pornește succesul. La noi, deocamdată integrarea persoanelor cu dizabilități în piața muncii pare o adevărată luptă cu morile de vânt. Am fost la companii, parte a proiectului. Fie că e vorba de spălătorii, ambalarea fructelor și a unor echipamente de alimentare, de amenajare a spațiilor verzi, de petrecere a timpului liber și de prelucrare a lemnului, acolo circa 80 la sută dintre angajați sunt cu diverse dizabilități. Totuși, trebuie de remarcat că și în alte întreprinderi această practică este una obișnuită. Astfel, la diferite posturi, pot fi regăsite persoane cu dizabilități. M-a impresionat istoria de viață a unui băiat de 18 ani, cu sindromul Down, care

este responsabil de datele cu caracter personal în cadrul unei întreprinderi, unde anume mama sa a dezvoltat un astfel de serviciu. Am întrebat-o pe mamă de ce, în situația în care feciorul său are o pensie de aproximativ 60 de mii de lei și un apartament, mai trebuie să muncească. Atunci, aceasta mi-a răspuns că un loc de muncă pentru astfel de persoane înseamnă socializare, faptul că se simt utili în societate și șansa de a fi membru activ, care muncește pentru țara sa. Cred că acest lucru trebuie să-l conștientizeze autoritățile noastre!"

Organizațiile norvegiene vizitate oferă servicii de reabilitare profesională pentru această categorie de persoane, fiind ulterior angajate prin intermediul Agenției Norvegiene de Angajare în câmpul muncii. Astfel, se realizează o legătură strânsă între municipalitate, companii și persoanele cu dizabilități. "În contextul reformării sistemului rezidențial din Moldova, experiența Norvegiei va fi aplicată pentru a consolida

relațiile de cooperare între instituțiile psihoneurologice care se află în subordinea ministerului și autoritățile responsabile pentru angajarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități mentale odată dezinstituționalizate", a declarat viceministrul Anastasia Ocretni. Totodată, viceministrul a subliniat că în perioada următoare în cele 3 zone pilot (c. Brînzei, r-nul Edineț și mun. Bălți) urmează a fi create locuri de muncă adaptate pentru persoanele cu dizabilități și asigurată reabilitarea lor profesională.

Vizita a fost organizată de compania MAKS în cadrul proiectului finanțat de Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Norvegiei "Entrance project extension - Increase employment of a marginalised group". Proiectul se implementează în baza Memorandului de înțelegere semnat în 2014 între Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova și Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Norvegiei privind cooperarea în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități.

DESCENTRALIZAREA CEA MAI PROSPERĂ DE INSPIRAȚIE

Timp de 4 zile, 40 de reprezentanți CALM, majoritatea dintre ei primari, au efectuat o vizită de studiu în Norvegia. Delegația moldovenească a vizitat capitala norvegiană, Oslo, dar și alte localități, la invitația Asociației Municipalităților din Norvegia.

Participanții au beneficiat de un transfer de bune practici, dar în același timp au putut realiza și o analiză privind aplicabilitatea realităților norvegiene în sistemul APL din Republica Moldova. Subiectele incluse în agenda vizitei au vizat sistemul de guvernare locală din Norvegia: autonomie locală, modalitate de finanțare, rolul și funcționarea Asociației autorităților locale și regionale din această țară, consultările între diverse niveluri de guvernare, funcționarea Consiliului districtual și sarcinile inter-municipale etc. Totodată o temă specială a prezentărilor și discuțiilor cu partenerii norvegieni, a constituit reforma administrativ-teritorială din Norvegia și abordarea de jos în sus, a acestei reforme.

**VIOREL FURDUI,
DIRECTOR EXECUTIV CALM:**

"ACESTE VIZITE REPREZINTĂ O OPORTUNITATE ȘI EXPERIENȚĂ UNICĂ PENTRU PRIMARI ȘI NOI TOȚI CEI CARE ACTIVĂM ÎN DOMENIUL APL, DEOARECE PE DE O PARTE, ESTE FOARTE INTERESANT ȘI UTIL MODELUL DE REFORME APLICAT ÎN NORVEGIA ȘI CARE SE BAZEAZĂ ÎN EXCLUSIVITATE PE UN DIALOG CUPRINZĂTOR CU TOȚI ACTORII INTERESAȚI ȘI O PREGĂTIRE PROFUNDĂ ȘI MULTILATERALĂ A TUTUROR ELEMENTELOR REFORMEI. FĂRĂ GRABĂ ȘI CU GÂNDUL PERMANENT LA BENEFICIARIILOR FINALI – CETĂȚENI. PE DE ALTĂ PARTE, ASTFEL DE VIZITE DE STUDIU REPREZINTĂ O OCAZIE EXCELENTĂ PENTRU A FACE CUNOȘTINȚĂ DIRECTĂ CU FORME AVANSAȚE DE PRESTARE A SERVICIILOR PUBLICE LOCALE PRIN COOPERARE ÎNTRE MUNICIPALITĂȚI, MODELE ȘI SCHEME DE INTERVENȚIE ÎN DIVERSE DOMENII: ECONOMIC, SOCIAL, DE INFRASTRUCTURĂ ETC.!"

Vizita a avut loc după ce Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a inițiat un șir de activități, în colaborare cu Asociația Norvegiană a Autorităților Locale și Regionale (KS). Asociația are o experiență considerabilă în proiecte de colaborare internațională atât în Europa, cât și în țări în curs de dezvoltare. Directorul executiv CALM, Viorel Furdul, a menționat plusvaloarea unei astfel de colaborări, care îi va ajuta pe primarii moldoveni să-și fortifice capacitățile de intervenție în diverse domenii sensibile: "Norvegia, de sute de ani a recunoscut rolul și importanța deosebită a guvernărilor locale în procesul de dezvoltare a unui stat și asigurarea a unor standarde de viață înalte pentru cetățeni. Nu în zădar, Norvegia este considerată în prezent una din cele mai prospere țări din lume, inclusiv datorită unui sistem de administrație publică descentralizat și cu o guvernare locală efectivă. O temă extraordinară de importanță și actuală pentru Republica Moldova a fost reforma administrativ-teritorială din Norvegia. Această reformă este realizată cu o mare prudență, fără grabă și de mai mulți ani, cu implicarea/consultarea corespunzătoare a APL și tuturor celor interesați. Datorită unei sensibilități mari și complexității enorme a reformei date, în Norvegia s-a decis că o astfel de reformă poate fi realizată doar în mod voluntar și în baza principiului de jos în sus. Fără impuneri de la centru. Deciziile de amalgamare sunt luate de către consiliile locale corespunzătoare sau în baza unor referendumuri locale. Plus la aceasta, această reformă este foarte bine pregătită și APL sunt sprijinite pe larg de către statul Norvegian. Iar pentru cei ce decid să se unească, sunt prevăzute stimulente financiare/investiționale solide: investiții în drumuri, servicii publice și alte domenii și infrastructură. Această modalitate de realizare a reformelor este foarte interesantă și bună de preluat pentru Republica Moldova. De asemenea, aceste vizite reprezintă o oportunitate și experiență unică pentru primari, deoarece pot stabili contacte directe cu colegii lor din Norvegia, pot vedea cu proprii ochi modele și scheme de prestare a serviciilor

ȘI GUVERNAREA LOCALĂ ÎN NORVEGIA - ȚARĂ DIN LUME, ÎN CALITATE DE SURSĂ PENTRU PRIMARIII DIN MOLDOVA!

lor publice și intervenție în diverse domenii: economic, social, de infrastructură. Reieșind și din faptul că Asociația Norvegiană a Autorităților Locale și Regionale (KS) este singura asociație reprezentativă a municipalităților, județelor și întreprinderilor publice locale din Norvegia, această colaborare este una avantajoasă din start. În același timp, mecanismul de cooperare internațională între comunitățile locale din Norvegia și alte țări, aplicat și promovat de KS, este unul care încurajează relațiile pe mai multe aspecte ce țin de dezvoltarea unei guvernări locale puternice."

Primarii, pe lângă ocazia de a descoperi o țară impresionantă și pitorească, au avut posibilitatea de a cunoaște mecanismele care stau la baza gestionării municipalităților. Astfel, primarii au aflat că în țara fiordurilor există 19 județe (regiuni) și 431 de municipalități. Un fapt și mai interesant este că veniturile publice locale totalizează aproximativ 17% din PIB-ul Norvegiei, fără petrol și gaze. Totodată, administrațiile locale angajează circa 19% din întreaga forță de muncă norvegiană. Vizitarea localității Nannestad i-a impresionat pe primarii moldoveni, mai ales din perspectiva unei cooperări între municipalități, care permite autorităților locale de a exercita/livra pe deplin

mandatul lor și a furniza servicii adecvate, relevante și durabile pentru cetățeni. Aceștia au putut afla din prima sursă și de la fața locului despre modelele de organizare a serviciilor, managementul rezultatelor, dar și situația financiară.

A doua zi, edilii au avut o întrevedere cu responsabili de la Ministerul Administrației Locale și Modernizării, care au prezentat detalii privind sistemul de administrație publică din Norvegia. Reforma administrativ-teritorială a fost dezbătută împreună cu Ina

Ruud, directorul Departamentului Administrației Locale. Totodată, au fost discutate subiecte ce țin de funcționarea KS Congress, începând cu structura de guvernare și organele statutare cu rețelele dezvoltate și încheind cu serviciile oferite. Ulterior, primarii au putut vizita localitățile Mogreina și Jessheim, unde activează o companie intercomunitară de management a deșeurilor și, respectiv, un serviciu de urgență, la fel intercomunitar.

Participanții la vizita de studiu au fost impresionați de ceea ce au văzut. Aceștia

spun că au descoperit mai multe proiecte care pot fi aplicate și acasă, chiar în condițiile actuale.

ANATOLIE PÎNZARU,
PRIMAR DE CREMENCIUG, SOROCA:
"E NEVOIE ȘI LA NOI DE ACTIVIZAT PROCESUL DE REGIONALIZARE ȘI DESCENTRALIZARE!"

"Sigur, Norvegia, având cea mai mare rată de transformare a deșeurilor municipale în energie termică și electrică din Europa, poate reprezenta un exemplu pentru noi. Din acest punct de vedere, și la noi e nevoie de activizat procesul de regionalizare și descentralizare. Aceste întreprinderi intercomunitare pot fi dezvoltate și la noi, chiar dacă în Norvegia acest lucru a devenit deja un proverbial. Pentru aceasta trebuie să ne unim eforturile mai multe localități, dar mai ales să muncim zilnic pentru a schimba mentalitatea oamenilor, dar și lista de priorități ale autorităților centrale. Este vorba despre un efort comun: al poliției, al societății civile, al responsabililor de ecologie, al APL. În Norvegia oamenii știu că îi costă mai ieftin să colecteze și să selecteze deșeurile decât să plătească amenzi. Totuși,

fără un plan clar, fără acoperire financiară în fază inițială nu vor obține prea multe. În Norvegia, pe lângă obligațiuni, primarul are bani. La noi, de exemplu, există peste 422 de legi care prevăd competențe pentru primari, dar nu și resurse."

LARISA VOLOH,
PRIMAR DE PALANCA,
ȘTEFAN VODĂ:

"NU PUTEM FACE UN SIMPLU COPY/PASTE, DAR ANUMITE MODELE POT FI PRELuate CHIAR LA ACEASTĂ ETAPĂ, CU PRECĂDERE CEL CARE VIZEAZĂ GESTIONAREA DEȘEURILOR!"

"În Norvegia am găsit o autonomie locală reală, nu una formală, pe hârtie. APL negociază direct cu guvernarea centrală și sunt privite ca un partener egal de discuții. Astfel, acestea își pot planifica activitatea pe durate lungi, deoarece sunt sigure că vor dis-

DESCENTRALIZAREA ȘI GUVERNAREA LOCALĂ ÎN NORVEGIA - CEA MAI PROSPERĂ ȚARĂ DIN LUME, ÎN CALITATE DE SURSĂ DE INSPIRAȚIE PENTRU PRIMARII DIN MOLDOVA!

mare entuziasm de a munci la maximum, fiecare în localitatea sa, pentru a contribui la satisfacerea necesităților cetățenilor. M-am convins că avem încă mult de lucru la capitolul: mentalitate, menținerea curățeniei, atitudinea reciprocă interumană, onestitate, corectitudine, punctualitate. Altfel, nu ne putem dezvolta, oricât de bună conducere am avea, pentru că multe din cauzele că suntem în situație și lumină proastă le putem dezrădăcina doar noi.”

Amintim că, KS - Asociația Norvegiană a Autorităților Locale și Regionale și CALM (Congresul Autorităților Locale din Moldova) cooperează în cadrul grantului (MDA-14/0009), finanțat de

pune de fonduri. De exemplu, în localitatea Nannestad au fost trasate cele mai importante activități până în anul 2050. În Norvegia ne-am putut uita din perspectiva unei țări democratice cu experiență în comunicarea societății civile cu autoritățile statului și în promovarea viziunii cetățeanului responsabil de guvernare. Sigur, e mult drum până acolo pentru Republica Moldova, mai ales din perspectiva mentalității populației. Am avut o deosebită plăcere să văd o țară care nu-i membră a Uniunii Europene, dar care trăiește într-o realitate democratică avansată și aparține unor oameni care știu ce fac, care sunt responsabili și se gândesc la ziua de mâine. Nu putem face un simplu copy/paste, dar anumite modele pot fi preluate chiar la această etapă, cu precădere cel care vizează gestionarea deșeurilor.”

DINU GUȚUȚUI,
PRIMAR DE ZBEROAI, NISPORENI:

"ORICE DECIZIE IMPORTANTĂ APARTINE CETĂȚEANULUI ȘI COMUNITĂȚII!"

"Ei au autonomie locală în adevăratul sens al cuvântului, începând de la colectarea impozitelor, taxelor. Vă închipuiți, primăria are cotă-parte la aeroport, întreprinderile energetice. La noi cum e? Au venit, au instalat stâlpi, cabluri, cetățenii localităților achită pentru servicii, iar în bugetul local nu vine nici un bănuț. La ei, APL dispun de resurse sigure pentru ca să asigure o bună funcționare a serviciilor. Orice decizie importantă aparține cetățeanului și comunității. Și partea administrativă dă ascultare opiniei comunității. E adevărat că și cetățenii acolo au altă atitudine față de realizările din localitate și față de importanța implicării lor."

EMILIA VIERU,
PRIMAR DE FUNDURII VECHI, GLODENI:

"NE-AM ÎNTORS ÎN ȚARĂ CU IMPRESII FRUMOSE ȘI CU UN MARE ENTUZIASM DE A MUNCII LA MAXIMUM, FIECARE ÎN LOCALITATEA SA, PENTRU A CONTRIBUI LA SATISFACEREA NECESITĂȚILOR CETĂȚENILOR."

"Ne-am deplasat spre Țara Nordului, cu o populație de peste 4,8 mln. cetățeni, din care 612 000 sunt imigranți din Polonia, SUA, Suedia, Pakistan, Lituania, Germania, Irak, Vietnam, Rusia, călătorind cu autocarul prin 8 țări europene. Știam doar faptul că Norvegia este o țară cu economie puternic dezvoltată, bazată pe industrie diversificată. Vizita în localitatea Nannestad ne-a lăsat impresii frumoase privind profilul localității, organizarea diverselor servicii, managementul rezultatelor, situația financiară, reforma teritorial-administrativă, serviciile preșcolare din localitate. Ne-a impresionat mult activitatea Companiei intercomunitare de management a deșeurilor din localitatea Mogreina. Delegația Moldovei a vizitat și un sir de obiecte turistice din Oslo: Palatul

Regal, Parlamentul, Primăria Oslo, Parcul Vigerland. Tot în Oslo am întreținut o discuție cu Primul Consul Onorific al Republicii Moldova în Regatul Norvegiei, jurista Eсения C.Steskmet, președinta Asociației moldovenilor din Norvegia și liderul Diasporei moldovenilor din această țară. Dna Consul ne-a povestit despre activitatea sa de a oferi asistență și consultanță celor peste o mie de cetățeni moldoveni din Norvegia, de a sprijini promovarea intereselor Republicii Moldova, în special în domeniul economic, comercial, investițional, tehnic, științific, cultural și turistic, precum și dezvoltarea relațiilor de prietenie între cele două state. Scopul vizitei a fost atins, așteptările au fost mai mari decât cele preconizate. Ne-am întors în țară cu impresii frumoase și cu un

Ministerul Norvegian Regal al Afacerilor Externe în scopul consolidării guvernării locale eficiente, consultative și dezvoltate în Republica Moldova. Parte componentă a implementării grantului menționat a fost și vizita de studiu în Norvegia, organizată pentru primarii din Republica Moldova, membri ai CALM și secretariatul CALM pentru a face cunoștință cu: serviciile sociale prestate de către administrațiile locale norvegiene; organismele și structurile KS, cu probleme relevante unei asociații a autorităților locale; procesul de reformă administrativ-teritorială norvegiană; scopul, problemele și organizarea cooperării intercomunale între administrațiile locale din Norvegia.

LICHIDAREA RAIIOANELOR - AȘTEPTATĂ DE UNII, CRITICATĂ DE ALȚII. GUVERNUL ÎNCĂ NU ȘTIE CUM ÎI VA ÎMPĂCA!

Strategia de reformare a administrației publice din Republica Moldova este un document fără valoare, deocamdată, sugerează Cancelaria de Stat, iar discuțiile privind lichidarea raioanelor sau comasarea localităților mici ar fi premature. Așa sau altfel, Guvernul recunoaște în document că intenționează să schimbe organizarea teritorial-administrativă a țării însă va ști mecanismele acestor modificări cel mai devreme la toamnă. Importanța strategiei nu poate fi însă negată, aceasta stârnind deja dezbateri aprinse în spațiul public. „moldNova” a solicitat opinia mai multor persoane din administrația publică raională cu privire la documentul aprobat de Guvern.

Primarii din satele Moldovei cred că lichidarea raioanelor este binevenită, deoarece acestea și-au pierdut rolul odată cu descentralizarea financiară a administrațiilor locale. Părerea președinților de raioane este însă împărțită.

În cadrul administrației publice raionale din Republica Moldova activează 4.798 persoane, dintre care 135 au funcții de demnitate publică, 3.149 de persoane sunt în funcții de conducere și execuție, iar posturile de deservire tehnică și cele de specialitate sunt ocupate de 1.479, respectiv 35 de persoane, conform datelor Biroului Național de Statistică.

„STRATEGIA NU PREVEDE NIMIC”

Conform strategiei aprobate de Cabinetul de miniștri, realizarea reformei va avea loc în două etape. În primul rând, urmează ca Executivul să aprobe planul de acțiuni și foaia de parcurs care să preva-

dă modul în care această reformă trebuie să aibă loc și criteriile care vor sta la baza deciziilor autorităților de la Chișinău. Până atunci, Guvernul nu știe încă până unde va ajunge reforma.

Secretarul general adjunct al Guvernului Valentin Guznac susți-

Valentin Guznac, secretar general adjunct al Guvernului

ne că strategia prevede doar niște noțiuni de ordin general. „Nu este nici planul de acțiuni, nu sunt nici indicatorii de monitorizare. Atunci când va fi planul de acțiuni cu indicatori concreți, costuri și termene vom putea vorbi despre lucruri palpabile. Încă nu este elaborat conceptul și principiile unor reforme teritorial-administrative la nivel local. Conform hotărârii de guvern, în 2 luni de zile trebuie să fie aprobat planul de acțiuni. În strategie nu se prevede nimic, sunt niște norme de ordin general așa cum se fac strategiile, dar planul de acțiuni va fi mai târziu”, a precizat Guznac.

GÂNDIREA ECONOMICĂ VA SCOATE SATELE DIN SĂRĂCIE

Primarul din satul Feștești, raionul Ștefan Vodă, Nicolae Tu-

doreanu, spune că astăzi „consiliile raionale și-au pierdut rolul odată cu relațiile directe dintre primării și autoritățile centrale. Ele nu mai controlează satele și nu mai trebuiesc. Eu nu mai merg la raion pentru că nu am nevoie. Avem semnătura electronică la trezorerie, iar orice modificare o facem pe loc. Raioanele controlează bugete mari – 32 de consilii raionale au mai mulți bani decât cele 898 de primării”, explică edilul de la Feștești. Tudoreanu crede însă că în perioada de tranziție de la raioane la regiuni, ar fi bine să se formeze prefecturi. „Reprezentantul guvernului trebuie să fie prefectul care va asigura comunicarea dintre guvern și teritoriu. Prefectura dă altă relație cu statul. Regionalizarea este al doilea proces. De o dată nu ar fi bine să fie regiune”, subliniază primarul de Feștești.

Și primarul satului Capaclia din raionul Cantemir, Alexei Busuioc, nu mai vede necesitatea păstrării raioanelor, care „nu mai servesc la nimic de când a intrat în vigoare Legea finanțelor publice”. „Menirea lor e doar electorală. Raionul nu răspunde de nimic, doar mimează – când au fost ploi, s-au făcut că ne-au ajutat”, argumentează Busuioc. Edilul de la Capaclia optează mai mult pentru revenirea la județe decât pentru stabilirea unor regiuni. „Regionalizarea poate sună bine, dar noi trebuie să revenim la județe, deoarece mulți care au lucrat atunci au început a simți beneficiile. Județul trebuie să aibă o formă de ajutor și verificare a actelor normative. Trebuie să rămână serviciile desconcentrate – poliția,

secția de pașapoarte, serviciile medicale etc. care se subordonează direct Chișinăului”, ne-a spus Alexei Busuioc. „Noi nu avem nevoie de șefi. Reforma trebuie să lovească în dictatura politică – cu cât vom fi independenți politic, cu atât mai bine se vor dezvolta localitățile”, crede Busuioc care susține că banii nu trebuie oferți pe merite politice.

Potrivit primarului din Capaclia, în țara noastră se vorbește despre descentralizare financiară, dar puțini oameni o doresc. „Noi trebuie să gândim economic – nu avem apă, canalizare, drumuri, iluminare. Țara nu e guvernul sau Chișinăul, suntem și noi, totul începe de la talpa țării. Aplicăm pentru fonduri europene, dar nici acolo nu putem direct. Când merg prin Germania, Polonia, le spun tuturor să nu dea banii în guvern, deoarece fondurile sunt gestionate de figuri politice, iar ele împart finanțele după culoarea politică. Dar cum rămâne cu restul satelor?”, se întreabă retoric primarul.

REORGANIZAREA NU VA ADUCE BENEFICII

Unii funcționari din administrațiile raionale refuză să creadă că reorganizarea teritorială prin lichidarea raioanelor va aduce beneficii. Aceștia evocă experiența județelor din perioada anilor 1998-2001, când orașele și satele comasate au rămas uitate, iar calitatea serviciilor au trezit nemulțumirea multor oameni. Chiar dacă primăriile au obținut autonomie financiară, astfel că nu mai depind de raion, nu toți primarii și cetățenii înțeleg cum funcționează sistemul, ne spune președintele Consiliului Raional Ungheni, Ludmila Guzun.

„Primarii nu au înțeles lucrul ăsta și vin la consiliu după bani. Vin petiții de la cetățeni prin care

ne cer să impunem primarul să rezolve o problemă. Reforma este binevenită, deoarece nu ne putem dezvolta așa cum trebuie. Polica bugetară trebuie modificată ca să stimulăm veniturile locale. Eu am trăit reforma din anii 1999, cu părere de rău, când serviciile s-au îndepărtat de cetățeni, iar asta a trezit nemulțumirea lor. Anual avem un buget de aproximativ 50 milioane de lei – banii sunt acumulați din venituri proprii și transferuri cu destinație specială, din care 2 milioane de lei sunt destinate pentru proiecte investiționale în folosul satelor”, a declarat Ludmila Guzun.

„VORONIN A ÎNVIAT RAIONUL”

Alți funcționari ne-au spus că nu au înțeles bine strategia Guvernului, fie nu au reușit să o citească, fie nimeni de la Chișinău nu le-au explicat-o pe înțelesul lor. Bunăoară, șefa serviciului juridic de la Fălești, Ana Cebaniță, crede că documentul a fost elaborat de savanți și este foarte greu de priceput.

„Nu a fost nimeni să o talmăcească. Dacă spun că vor să lichideze raionul, eu vă spun că orașul Fălești era o ruină. Atunci când Vladimir Voronin, așa cum este el, a revenit la raioane, aici era dezastru, chiar dacă noi avem potențial economic mare. La Bălți era concentrat tot. Din anul 2003 și până acum, să vedeți că raionul a înviat. Avem monumente istorice, stradă de granit și totul e renovat. Noi avem 32 de sate, sunt primării care nu pot exista economic, stau șubred cu finanțele și au nevoie de noi. Primarii sunt controlați de Cancelaria de stat, dar raionul îi ajută la întocmirea bugetelor. Soluția e reducerea personalului și comasarea primăriilor care nu pot exista”, crede Cebaniță.

Ludmila Guzun, președintele raionului Ungheni

LICHIDAREA RAIIOANELOR - AȘTEPTATĂ DE UNII, CRITICATĂ DE ALȚII. GUVERNUL ÎNCĂ NU ȘTIE CUM ÎI VA ÎMPĂCA!

RAIOANELE NU SUNT EFICIENTE

Tot din regiunea de nord a Republicii Moldova am vorbit cu vicepreședintele raionului Briceni, Anatolii Caduc. Acesta crede că nimeni nu este de acord cu noua reformă, dar se vor conforma noilor schimbări. „Ideea e bună, dar experiența județelor ne arată că totul se ducea la Edineț, acolo unde era centrul județean. Ca să vorbim concret, trebuie de studiat strategia, dar eu nu am văzut-o”, afirmă funcționarul.

Rolul raioanelor a scăzut în ultimul timp, iar acestea ușor-ușor vor dispărea, consideră, la rândul său, Mihai Mîțu, președintele raionului Soroca. „Moldova are experiența de comasare a raioanelor. Eu nu am activat în perioada județelor, dar din ce îmi spun oamenii, acestea aveau mai multe avantaje decât dezavantaje. Primăriile au finanțare directă, iar raioanele și-au pierdut rolul de dirijare. Noi mergem spre formarea de structuri mari, dorim noi sau nu. Viața va arăta că nu sunt eficiente raioanele. Noi mai avem în gestionare sănătatea și

Mihai Mîțu, președintele raionului Soroca

educația, în rest totul administrează primăriile. Reforma e binevenită doar dacă se face de dragul de a schimba situația, dar nu numai oamenii”, a concluzionat Mîțu.

Președintele raionului Cantemir, Andrei Ciobanu, spune că este conservator și își amintește că în perioada județelor se dezvoltau centrele județene, dar celelalte orașe și sate erau uitate. „Cantemir era uitat, totul era concentrat la Cahul. Sunt de acord ca ar trebui schimbări, dar de început de la primăriile cu 300-400 de locuitori în sat, de la 1.200 locuitori la o primărie, astfel 20-30% din primării s-ar reduce. Aparatul președintelui are cei mai buni specialiști din raion, iar noi organizăm seminare de instruire pentru primării care nu știu administrație publică”, explică Ciobanu.

ÎN PERIOADA JUDEȚELOR EXISTA DOAR O PROBLEMĂ

Vicepreședintele raionului Cahul Vlad Cășuneanu crede însă că reforma administrativ-teritorială este necesară, deoarece va reduce cheltuielile pentru întreținerea administrativă și va lichida raioanele mici care au aceleași state de personal. „Noi am trăit perioada județelor și mergea bine, aveam mai multe finanțe. Acum nu are importanță cum se vor numi - regiuni sau județe. Unica problemă care era - oamenii trebuiau să se deplaseze la Cahul pentru un document. Ar trebui să se facă câte un oficiu în fiecare raion pentru satele îndepărtate ca omul să nu vină pentru un document la sute de kilometri. În rest, bani erau mult mai mulți în județ, se observa o dezvoltare”, susține Cășuneanu.

Acesta neagă faptul că localitățile din afara centrului județean

erau uitate. „Bunăoară, raionul Cantemir a fost conectat la rețeaua de apă potabilă în timpul județului. Ei până acum nu au canalizare chiar dacă sunt raion aparte. Ei nici apă nu aveau să aibă până în ziua de azi. Unde au văzut ei că nu era dezvoltare? Majoritatea angajaților erau din Cantemir, iar mulți dintre ei au rămas și se dezvoltă în continuare, cu nimic nu i-am ofensat”, explică vicepreședintele raionului Cahul.

„ÎNCĂ UN EXPERIMENT?”

Intenția Guvernului a fost criticată dur de președintele raionului Dubăsari, Grigore Policinschi. Acesta a calificat drept o „greșală fatală” strategia de reformare a administrației publice. „Încă un experiment ???!! Nu cred că Guvernul va merge la această nouă încercare atât pentru cetățenii din raioane, cât și pentru eficiența întregului sistem administrativ din țară !!! Bani trebuie investiți pentru dezvoltarea sectorului real economic, pentru deschiderea de noi locuri de muncă și atunci vor fi bani și în bugetele locale pentru asigurarea unor servicii de calitate!!! Dăm bani pentru optimizări ??? Foarte straniu”, a scris acesta pe contul său de Facebook.

„Raioanele au activat de zeci de ani si au avut efect când erau și AP Centrale competente, când se lucra în interesul societății de sus până jos, când era economic dezvoltată fiecare localitate și raionul întreg?! Cine au distrus cu politicile sale prostești acel complex social-economic, agricultura, fabricile, uzinele?! Oare nu tot acei ce strigau că vor reforme?! Cine a distrus piața de vânzare a producției și mărfurilor?! Nu se poate de tolerat așa atitudine neprofesionistă... Este o greșală fatală pentru tot sistemul

administrativ din țară. Dispare încrederea oamenilor în autorități (...)”, a mai comentat acesta.

UNEORI, ECONOMIA DICTEAZĂ POLITICA

Necesitatea reformării teritorial-administrative este susținută și la Leova. „E nevoie nu de azi și nu de ieri. Dacă vor face cu jumătăți de măsură nu-și vor atinge scopul. Mulți funcționari publici nu au capacitatea de a dezvolta localitățile. Trebuie neapărat să fie o reformă”, afirmă președintele raionului, Ion Gudumac. Acesta crede că situația actuală nu îi permite unei regiuni cu 50.000 de locuitori să aibă un contract de colaborare cu un județ din România care are 500.000 de locuitori. „Dacă era voință politică, această reformă era implementată demult. În 2-3 ani se face o reformă”, constată Gudumac.

Președintele raionului Cimișlia, Mihail Olărescu, a punctat că

Ion Gudumac, președintele raionului Leova

reformarea administrației publice locale trebuia implementată demult: „Comasarea raioanelor e dureroasă, dar câteodată sunt situații în care economicul dictează politicul și reformele ne impun să trecem peste durere ca să avem un rezultat mai bun. Într-adevăr, sunt prea multe raioane la așa un teri-

toriu mic. Consider că ar trebui să avem câteva regiuni și municipii”.

Conform Legii bugetului de stat pentru anul 2015, din suma totală de 7,4 miliarde de lei alocată administrațiilor locale (municipii, raioane și orașe/sate) 53% au ajuns în bugetele consiliilor raionale. În bugetele localităților de nivelul I (sate/orașe) au ajuns 24% din suma totală, adică aproape 1,8 miliarde de lei sau 1,7 miliarde de lei dacă excludem localitățile din componența municipiilor Chișinău și Bălți.

DEPUTAȚII NU SE GRĂBESC SĂ COMENTEZE STRATEGIA

Reacțiile politicianilor privind strategia aprobată de Guvern încă întârzie. Mulți dintre deputații contactați nu au dorit să ne ofere vreo opinie pentru că încă nu citise documentul. Cel mai vehement a fost liderul socialiștilor, Igor Dodon, care a scris pe contul său de Facebook că se opune reformei administrației publice locale. Acesta susține că „lichidarea raioanelor și primăriilor cu o populație mică vor avea efecte dezastruoase pentru oameni și pentru administrația localităților. Socialiștii se vor opune acestei noi „strategii” antisociale și vor aborda această problemă la cel mai înalt nivel în Parlament. Guvernarea oligarhică va trece, iar raioanele vor rămâne”, a scris Igor Dodon.

Liberal-democratul Iurie Țap crede însă că această reformă este „ultima speranță” pentru Guvernul Filip. „Voi menționa importanța implicării tuturor actorilor interesați în procesul de reformă. Ceea ce nu s-a întâmplat la etapa elaborării și aprobării strategiei de reformă. Strategia elaborată de SIGMA trebuie să fie văzută bine de guvern. Or, abordarea acestuia în primele cinci luni de guvernare lasă multe semne de întrebare”, a comentat deputatul. Potrivit lui Țap, localitățile trebuie să fie sustenabile, capabile să-și colecteze impozitele. „La noi primăriile nu au capacitatea administrativă, nu au specialiști și nu pot pres-

ta servicii. În cazul schimbărilor se eliberează resurse financiare, cam 50%, astfel o parte din bani ar merge pentru recrutarea specialiștilor calificați, iar altă parte în prestarea serviciilor calitative. Guvernul e important să înțeleagă legătura acestei reforme”, a precizat parlamentarul.

TUR DE FORȚĂ AL RF CALM: DOAMNELE DE FIER ALE MOLDOVEI, MODELE DE BUNE PRACTICI PENTRU CONSOLIDAREA POTENȚIALULUI DE CONDUCERE AL FEMEILOR DIN APL!

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a organizat o masa rotundă de evaluare a rezultatelor vizitelor de studiu în cadrul proiectului „Consolidarea potențialului de conducere al femeilor din administrația publică locală. Modele de bune practici”. Astfel, în data de 3 noiembrie, a fost realizată o retrospectivă detaliată a celor mai memorabile vizite în localități model din Republica Moldova. Condușe de femei-primar, aceste localități au devenit istorii de succes, pentru că au dezvoltat proiecte și au implementat idei ambițioase, care au generat o schimbare în bine a vieții localnicilor.

Seria de seminare a avut loc în perioada iunie – octombrie 2016 și a reprezentat un veritabil tur de forță, o oportunitate de a vedea femeile-primar în mediul lor firesc,

de a cunoaște și deprinde diferite strategii și modalități de rezolvare a problemelor arzătoare ale localităților și oamenilor. Astfel că, în cadrul mesei rotunde, participantele la vizite au împărtășit impresiile pe care le-au trăit, dar și ideile pe care le-au preluat și le-au implementat în activitatea zilnică.

Moderatoarea mesei rotunde, Larisa Voloș, președinta Rețelei Femeilor din cadrul CALM, primară de Palanca, raionul Ștefan Vodă, a menționat că rolul femeii în comunitate este unul determinant, și asta pentru că, așa cum are grijă de familia sa, poate avea grijă de o localitate întreagă. Totodată, edilul a specificat că femeile-primar din Republica Moldova au demonstrat că pot aduce schimbarea, sunt în stare să soluționeze probleme complicate și se bucură de un suport considerabil din partea localnicilor.

Cu un cuvânt de salut din partea CALM s-a adresat participanților Tatiana Badan, președintă CALM, primară de Selemet, raionul Cimișlia. Badan a menționat că atât rolul femeilor primari, cât și a bărbaților primari este de a promova proiectele de dezvoltare socială pentru și în favoarea cetățeanului.

Doamna Nadejda Darie, secretară coordonatoare a Rețelei Femeilor din cadrul CALM, a prezentat o sinteză generală a vizitelor de studiu care au avut drept scop creșterea rolului și consolidarea potențialului de conducere al femeilor din administrația publică locală, încurajarea participării active a femeilor în cadrul procesului decizional local, precum și creșterea implicării lor în cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova.

În cadrul dezbaterilor, participantele

au discutat subiecte sensibile și importante, cum ar fi dezvoltarea capacităților de conducere și de luare a deciziilor, a vorbirii în public și a autoafirmării, de participare în campanii politice, de atragere a fondurilor, sporirea participării și reprezentării femeilor în procesul de luare a deciziilor la nivel local.

Acest eveniment este organizat de Congresul Autorităților Locale din Moldova, cu susținerea Programului ONU „Femeile în politică”, care este implementat de Entitatea Națională Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, sprijinit financiar de Guvernul Suediei.

CALM INFO

25 DE PRIMĂRII, LIDERI ÎN DOMENIUL MIGRAȚIEI ȘI DEZVOLTĂRII

În perioada 7-8 iunie, 25 de primării din Republica Moldova s-au întrunit în cadrul unui eveniment de două zile la Costești, Ialoveni, pentru a împărtăși experiențele de crearea a Asociațiilor de Băstinași.

„Autoritățile locale sunt campioni reformelor, care, fiind mai aproape de oameni, cunosc cel mai bine care sunt nevoile și aspirațiile acestora. În contextul migrației, APL au un rol foarte important în valorificarea potențialului care îl reprezintă migrația la nivel local, aspect căruia nu i-a fost acordată suficientă atenție până acum. Prin Programul său tematic de țară Migrație și Dezvoltare, SDC își propune să umple acest gol pentru a maximiza impactul pozitiv al migrației și a implica cât mai activ migranții în procesele de dezvoltare locală”, susține Simone Giger, Director SDC în Moldova.

Un element central în acest proces este implicarea migranților, prin crearea Asociațiilor de Băstinași, care au menirea de a contribui la dezvoltarea localităților, prin implementarea unor proiecte comune, împreună cu autoritățile locale și membrii comunității.

„La doar 6 luni de la lansare, am reușit

să realizăm un șir de activități care ne păreau imposibile la început. A fost desemnată persoana responsabilă pentru migrație la nivel local, avem o bază de date a migranților cu peste 700 înregistrări deja, este integrată componenta migrației în strategia socio-economică locală, avem o Asociație a Băstinașilor

creată cu 3 proiecte comune lansate și implementate. Vedem un potențial enorm în migrații, și acum mai mult ca nici o dată suntem gata să mergem înainte cu aceste inițiative comune toate menite să contribuie la dezvoltarea localității noastre”, susține Victor Stîlnă, Primar de Gura Galbenei, raionul Cimișlia.

Această întrunire este organizată cu suportul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), în cadrul Proiectului PNUD Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL), care își propune pilotarea inițiativelor de integrare a migrației la nivel local în 25 comunități din țară

ÎNFRĂȚIRILE AR PUTEA SCOATE SĂRĂCIA DIN SATE

A FOST LANSAT PRIMUL PORTAL ON-LINE DE ACCESARE A FONDURILOR EUROPENE PENTRU LOCALITĂȚILE DIN RM ȘI ROMÂNIA

Centrul de Drept și Inițiative Democratice (CDID) anunță lansarea primului portal on-line de accesare a fondurilor europene disponibile pentru localitățile din Republica Moldova și România - www.accesfonduri.eu.

Într-un comunicat de presă al Centrului, se spune că, în pragul lansării programelor operaționale comune UE - RM, primăriile din Republica Moldova și cele din România se pot asocia mai ușor în vederea obținerii finanțării europene prin prisma accesării granturilor transfrontaliere.

„Astfel, prin intermediul platformei de accesare a fondurilor transfrontaliere europene - www.accesfonduri.eu, autoritățile publice din Republica Moldova pot solicita on-line un parteneriat sau înfrățire cu o autoritate publică din spațiul european. Aceași opțiune fiind disponibilă și pentru autoritățile publice locale europene, care pot solicita un parteneriat cu primăriile din Republica Moldova”, se spune în comunicat.

În cadrul platformei sînt prezentate toate informațiile necesare despre fondurile europene disponibile autorităților publice locale din Republica Moldova, „iar ținînd cont de faptul că aceste finanțări au un caracter transfrontalier, fondurile disponibile prin cadrul acestor programe operaționale pot fi accesate doar prin intermediul unor proiecte comune, fiind nevoie de un parteneriat sau înfrățire cu autoritățile publice centrale, regionale sau locale din UE”.

În această ordine de idei, CDID spune că „vine în ajutorul autorităților publice din Republica Moldova, lansînd prima platforma on-line de asociere/înfrățire și accesare a fondurilor transfrontaliere europene”. „Procesul este unul simplist, în care solicitantul alege județul sau raionul dorit pentru asociere/înfrățire și completează un formular, ce apare imediat ce a fost selectat județul/raionul”, se mai spune în comunicat.

Tribuna.md

Modelul european al înfrățirilor prinde tot mai mult contur în Moldova. Edilii susțin că pe lângă schimburile culturale și economice, înfrățirile vor facilita accesul la finanțările UE în mod direct, evitînd structurile guvernamentale, care deseori sunt distribuite pe criterii politice.

Ion Guțu, primarul de Cazangic, raionul Leova, cunoaște din propria experiență beneficiile înfrățirilor: „Acum cinci ani, cînd am devenit primar, mi-am propus să semnez un acord de înfrățire cu o localitate de peste Prut. De România ne leagă multe - aceeași limbă și istorie, aceleași tradiții și aspirații europene. Experiența României ne-ar ajuta și pe noi să ajungem în Europa”, spune primarul de Cazangic. A analizat mai multe posibilități de înfrățire și, în 2012, împreună cu un grup de primari din Republica Moldova a mers într-o vizită în județul Prahova. Acolo a făcut cunoștință cu primarul de Tomșani și a pus bazele unui parteneriat.

„Dacă în cazul altor comunități acordurile au rămas doar pe hîrtie, parteneriatul între Cazangic și Tomșani a adus, în timp, mai multe rezultate. În primul rînd, datorită vizitelor reciproce și activităților culturale comune „ne-am înfrățit” cu adevărat. Încrederea și respectul câștigat au deschis calea și spre proiecte de infrastructură”, ne-a spus Ion Guțu. Astfel, cu ajutorul financiar al comunei Tomșani, am început reconstrucția drumului central din Cazangic, pînă acum fiind asfaltați 325 de metri, au fost procurate 200 de plafoane pentru sistemul de iluminare stradală din sat. „Cel mai important beneficiu al înfrățirilor este, însă, experiența pe care am preluat-o de la colegii noștri de peste Prut. De exemplu, o familie din Cazangic a construit în sat o seră pe o suprafață de 70 de ari, încălzită pe biomasă, după un model din Tomșani și ajutată de specialiștii de acolo. Chiar dacă se întinde pe o suprafață mare, sera este economă și poate fi gestionată de numai 3 persoane. Și eu, ca primar, am învățat multe de la omologul meu, Mihai Florin Pelin. Împreună căutăm soluții pentru a scoate sărăcia din sate și avem multe alte obiective comune, inclusiv de a participa în programele de finanțare ale Uniunii Europene”, mai spune primarul de Cazangic. Ion Guțu crede că succesul parteneriatului se datorează susținerii din partea

sătenilor, a consiliului local, a agenților economici din sat, dar și deschiderii din partea locuitorilor din Tomșani. „Unul din secretele succesului este că s-a trecut rapid de la vorbe la fapte. Important este rezultatul concret, nu o hîrtie uitată în sertar”, susține Ion Guțu.

FONDURILE EUROPENE VOR PUTEA FI ACCESATE DIRECT

Potrivit lui Viorel Furdui, directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), numai pe parcursul ultimilor doi ani au fost încheiate peste două sute de acorduri de înfrățire, cele mai multe fiind cu localitățile din România. Dar există înfrățiri și cu unele comune din Polonia, Cehia, Slovacia, Ucraina, Letonia, Estonia etc. „Împreună cu Asociația Comunelor din România, am creat un consiliu prin intermediul căruia promovăm parteneriatele dintre localitățile de pe ambele maluri ale Prutului. Mai mult, împreună am insistat ca în legislația României să fie inclusă o prevedere prin care comunele din România să poată finanța în mod direct, din bugetele locale, proiectele comunităților partenere din Republica Moldova. Comuna Cojușna, care a obținut în acest fel 10 000 de euro pentru realizarea unui proiect social, este doar un exemplu de succes. CALM a impulsionat procesul de înfrățire, care acum ia amploare și aduce rezultate. Iar cel mai mare succes al înfrățirilor este că oamenii stabilesc noi relații, își schimbă mentalitatea și modul de administrare. Este o școală bună și o investiție strategică în viitor. Blatele și orașele mai prospere din Moldova sunt conduse de primari care beneficiază de oportunitățile oferite de înfrățiri și au preluat bune experiențe de peste hotare”, a mai spus Viorel Furdui pentru Report.md.

Potrivit lui, înfrățirile sunt o condiție obligatorie și pentru accesarea fondurilor europene, cum ar fi programul de cooperare transfrontalieră România - Republica Moldova, finanțat de Uniunea Europeană. „În condițiile Republicii Moldova, unde structurile guvernamentale distribuie fondurile pe criterii politice, după niște proceduri neclare, asemenea programe sunt singura șansă a APL-urilor de a obține fonduri pentru reabilitarea infrastructurii sau altor nevoi ale comunităților”, susține Viorel Furdui.

PROIECTELE COMUNITARE FINANȚATE DIN EXTERIOR TREBUIE SĂ FIE GESTIONATE DE AUTORITĂȚILE LOCALE

„Suntem în discuții cu partenerii de dezvoltare pentru ca să-i convingem că e timpul să creeze programe de finanțare directă a APL-urilor, care vor fi în acest fel mult mai eficiente. APL-urile nu mai trebuie să fie dependente de factorul politic. Și se pare că mai mulți donatori, între care SUA, România pregătesc proiecte de acest gen. De exemplu, Premierul român Dacian Cioloș a declarat că Guvernul de la București își propune să privilegieze orașele și comunele din Republica Moldova care au înfrățiri cu localități din România”, spune Viorel Furdui. „Finanțările directe vor responsabiliza APL-urile, le vor crește capacitățile, dar, cel mai important, e că banii vor ajunge în localitățile care au nevoie de ei și nu vor mai fi distribuite în funcție de culoarea politică a primarului”, susține Viorel Furdui. Un exemplu în acest sens este cel al Tatianeii Badan, primarul satului Șelemet din raionul Cimișlia. Deoarece primăria a fost mereu independentă politic, nu a beneficiat de mare susținere financiară de la centru. În schimb, a știut să atragă fonduri externe în sat. Așa a reconstruit grădinița din sat, a creat un centru de dezvoltare pentru copii cu dizabilități, a reparat drumuri și primăria satului.

Pentru a le veni în ajutor și altor primari care își doresc să atragă investiții străine în comunitatea lor, Centrul de Drept și Inițiative Democratice din Moldova a lansat recent primul portal on-line de accesare a fondurilor europene disponibile pentru localitățile din Republica Moldova și România. Deoarece finanțările au caracter transfrontalier, fondurile disponibile prin aceste programe operaționale pot fi accesate doar prin intermediul unor proiecte comune, fiind nevoie de un parteneriat sau înfrățire cu autoritățile publice centrale, regionale sau locale din Uniunea Europeană. Prin intermediul platformei www.accesfonduri.eu - autoritățile publice din Republica Moldova pot solicita on-line un parteneriat sau înfrățire cu o autoritate publică din spațiul european, inclusiv din România. Solicitantul poate alege județul sau raionul dorit pentru asociere, înfrățire și completează un formular. Aceași opțiune este disponibilă și pentru autoritățile publice locale europene, care pot solicita un parteneriat cu primăriile din Moldova.

Natalia COSTAȘ

CALM PROMOVEAZĂ STANDARDELE EUROPENE ÎN ETICA SOCIALĂ ÎN LOCALITĂȚILE DIN REPUBLICA MOLDOVA!

În perioada 21-23 iunie 2016, expertul juridic al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a participat la seminarul "Etica socială la nivel local: de la concept la acțiune", care s-a desfășurat în orașul Kyiv (Ucraina). La seminar au participat primari, membri-delegați ai Congresului autorităților locale și regionale și reprezentanți ai asociațiilor autorităților locale și regionale din Ucraina, Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaidjan și Belarus.

Lucrările seminarului au avut drept scop sporirea nivelului de informare și de pregătire a primarilor privind implementarea standardelor etice în politicile publice, precum și respectarea de către aceștia a normelor etice în activitățile publice desfășurate, în special

în procesele decizionale și de transparență. Totodată, seminarul a servit în calitate de platformă pentru schimbul de experiență dintre aleșii locali din fostele republici sovietice și colegii acestora din statele europene privind căile de dezvoltare a politicii etice în luarea deciziilor la nivel local.

Prezentările și lucrul în echipe din cadrul seminarului au fost axate pe etica socială și rolul acesteia în consolidarea încrederii față de autoritățile publice locale, fiind luate în vedere instrumentele și mecanismele existente pentru sporirea transparenței și responsabilității la nivel local. Astfel, au fost examinate perspectiva europeană a eticii sociale în activitatea autorităților administrației publice locale, posibilitatea utilizării metodelor și instrumentelor eficiente în lupta cu corupția și

sporirea transparenței în procesul luării deciziilor, responsabilitatea și conduita etică, importanța eticii și responsabilitatea (față de alegători) a autorităților publice locale, transparența decizională a autorităților publice locale (principiile repartizării mijloacelor bugetare, perfectarea achizițiilor publice), practica europeană eficientă pentru o administrare publică locală la standarde evolute.

Activitatea echipelor de lucru a fost dedicată transparenței și responsabilității la nivel local. În acest scop participanții au fost repartizați în patru grupuri de lucru: consiliile locale, autoritățile publice locale executive, sectorul privat și societatea civilă. Grupurile de lucru au analizat cum sunt percepute autoritățile publice locale de colectivitățile locale, de sectorul privat sau de

societatea civilă, care sunt problemele care apar în raporturile dintre acestea și care ar fi soluțiile problemelor identificate. La seminar au fost examinate, de asemenea, inițiativele locale care vor fi susținute în cadrul proiectului.

Seminarul a fost organizat de Congresul autorităților locale și regionale al Consiliului European, în cadrul programului tematic "Consolidarea bazelor instituționale ale administrației publice locale", realizat împreună cu directoratul General pentru problemele democrației. Acest program este finanțat de Uniunea Europeană și Consiliul European și se realizează de Consiliul European în cadrul colaborării de program, perioada 2015-2017, pentru Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova, Ucraina și Belarus.

AUTORITĂȚILE LOCALE DEPĂȘESC AUTORITĂȚILE CENTRALE LA ACEST CAPITOL!

Autoritățile centrale se bucură de cea mai mică încredere din ultimii 16 ani de măsurări sociologice, fiind surclasate de autoritățile locale care se bucură de mai multă încredere printre cetățenii RM, potrivit unui comunicat de presă.

Autoritățile locale sunt și cel mai des solicitate să presteze diverse servicii cerute de cetățeni, deși administrează astăzi cea mai mică parte a bugetului național. Percepția cetățenilor este mai negativă față de autorități decât este experiența lor individuală în raport cu aceste instituții. În acest fel, deschiderea, dialogul, consultarea, accesul la servicii, comunicarea eficientă, pot schimba esențial datele problemei legate de percepția foarte negativă asupra guvernării în Republica Moldova, transpune ca o concluzie a cercetării efectuate de IDIS Viitorul, „Calitatea guvernării evaluată prin prisma serviciilor prestate de stat”, implementată în perioada 14-25 septembrie, 2016, de Compania sociologică "CBS Axa".

Cel mai des populația apelează la serviciile prestate de către instituțiile medicale – 58%, instituțiile de învățământ – 12,4% și administrația publică locală – 11%, care lucrează și cel mai bine.

În top trei, de ce mai mare încredere în rândul cetățenilor se bucură: biserica – 70%, primăria – 58,1% și mass media – 58%, iar la polul neîncrederii se află Guvernul – 70,5%, Președintele

– 75,6% și Parlamentul – 72,5%.

"Faptul că autoritățile centrale ale statului se bucură de cea mai mică încredere este un indicator de îngrijorare, care arată de fapt efectul cumulativ al unor factori de ordin economic, social și politic în acest moment", a explicat Veaceslav Ioniță, expert IDIS Viitorul.

Degradarea încrederii cetățenilor în instituțiile centrale ale statului a urmat o

tendență în declin constant după o creștere până la anul 2006, înregistrând în 2005 cea mai mare încredere – 52%. Cu cât sunt instituțiile mai accesibile, mai deschise la comunicare, oferind servicii de calitate, cu atât și experiențele individuale ale respondenților chestionați marchează indicatori pozitivi în raport cu aceste autorități. Soluționarea pozitivă a solicitărilor cetățenilor de către instituția publică, crește de două ori încrederea cetățenilor în instituție.

Produsul sociologic lansat astăzi de IDIS Viitorul în mass media reprezintă #1 număr al unui nou produs de cercetare "People Watch", care va măsura areale tematice de interes public sporit. Sondajul a inclus totodată și o serie de chestiuni ce se referă la poziționarea unor candidați înregistrați în cursa electorală. Sondajul național a fost administrat de Compania CBS Axa în perioada 14-25 septembrie pe un eșantion de 1108 persoane cu o marjă de eroare de plus, minus 3%.

PRIMARII CALM, ÎN MAROC: PLATFORMĂ DE STUDIU PRIVIND MIGRAȚIA ȘI DEZVOLTAREA LOCALĂ

În perioada 20-26 noiembrie curent, 16 primari, însoțiți de președintele Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), Tatiana Badan și de Valentin Guznac, secretarul general-adjunct al Guvernului, dar și reprezentanți ai proiectului Migrație și Dezvoltare MIDL, au efectuat o vizita de studiu în Maroc, țara care deține o experiență unică în ceea ce privește implementarea proiectelor ce vizează implicarea migranților în dezvoltarea localităților de baștină.

În prima zi a vizitei de studiu, primarii au avut o întrevedere cu Jaouad Dequieuc, Director pentru cooperare în cadrul Ministerului Marocanilor de pretutindeni și afaceri migraționale, care a împărtășit participanților experiența țării sale în acest domeniu. Totodată, au avut oportunitatea să discute cu reprezentanți ai Consiliului Regional din Souss-Massa.

Edilii au remarcat că multe din proiectele aplicate în Maroc pot fi preluate și implementate în țara noastră. «Deja am identificat idei interesante pe care vom încerca să le implementăm la noi în localitate. În special, mi-a plăcut practica de a avea o platforma a tuturor migranților înalt calificați - instrument ce permite atragerea băștinașilor în dezvoltarea locală», a menționat primarul de Cărpineni, Hâncești, Ion Cărpineanu. Impresiile despre vizita de studiu au fost pozitive și pentru alți participanți.

Edilul de Chișcăreni, Silvia Țurcanu, a menționat că ceea ce a văzut în Maroc a determinat-o să efectueze o reevaluare a potențialului migranților în ceea ce privește derularea activităților menită să conducă la dezvoltarea localității pe care o conduce: "Am revenit acasă din vizita de stu-

diu în Maroc. Am lăsat să se sedimenteze emoțiile, ca să mă pot expune. Am văzut o altă lume, o altă cultură... Am văzut oameni mândri de țara lor, cetățeni care-și iubesc foarte mult REGELE LOR. Fiindcă îi iubesc și el pe cetățeni și ține mult la ei. Am avut conexiuni cu reprezentanți ai statului, care recunosc că migranții sunt o forță, care dezvoltă țara. Am avut întâlniri cu reprezentanți ai Ministerului responsabil pentru marocanii aflați peste hotare. Mi-a plăcut faptul că marocanii au o atitudine foarte responsabilă față de baștina lor, că utilizează competențele lor, pe care le-au căpătat și perfecționat în alte țări mai dezvoltate (din Europa, SUA, Canada ș.a.) pentru a ajuta țara de origine. Au început a ajuta baștina cu proiecte mici, sociale. Fiindcă știau că celor care au rămas acasă le este greu. Mai ales investeau în educație, procurarea de autobuze pentru transportarea elevilor la școli, în alimentația elevilor, în asigurarea satelor cu apă potabilă. Ca mai apoi să caute, acolo unde se află, oameni cu inima mare și să-i motiveze să investească la baștina lor (proiecte economice, de infrastructură, de ocrotire a sănătății, în sfera turismului, a agriculturii ș.a.). Implicarea migranților nu rezidă întotdeauna în surse financiare. De multe ori migranții vin cu aparataj medical, cu medicamente, cu oferirea timpului lor prețios și cunoștințelor pentru citirea unor lecții studenților sau petrecerea unor operații complicate. Noi, membrii delegației din Moldova, avem ce învăța din experiența Regatului Maroc în ceea ce privește implicarea marocanilor plecați din țară în dezvoltarea baștinei. Eu vreau să zic un mare "Mulțumesc" Agenției Elvețiene de Dezvoltare și Cooperare, care susține financiar Proiectul "Migrație și Dezvoltare Locală" și care este implementat de PNUD

Moldova pentru vizita de studiu în Maroc, pentru oportunitatea de a învăța din succesele și din greșelile marocanilor, pentru ideile interesante cu care am venit acasă și care trebuie implementate de cei 16 primari, care au avut norocul să fie selectați. Ne-am întors acasă și suntem datori să implementăm la cel mai înalt nivel proiectul, care primește finanțare din MiDL în mărime de 20 mii de dolari SUA legat de amenajarea parcului din centrul satului Chișcăreni. Aici vom avea nevoie și de contribuția băștinașilor noștri. Mai apoi avem atâtea idei interesante.", a specificat Țurcanu.

În context, edilul de Colibași, Ion Dolganuic, a reiterat valoarea adăugată a unor astfel de vizite: "Am vizitat reprezentanța PNUD din Maroc, Ministerul Marocanilor de Pretutindeni. Marocul are o experiență relevantă în domeniul migrației la a III-a generație. Sper că experiența acumulată să fie de bun augur în procesul de implicare a colibăsenilor de pretutindeni în viața localității și la moment, în mod deosebit, la acel proiect ambițios „Crearea Sălii Polivalente de Sport în satul Colibași».

Ghenadie Ivașenco, coordonator de proiecte în cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), a efectuat o analiză riguroasă a lecțiilor pe care le pot învăța primarii moldoveni: "Moldova este în Europa și Maroc este în Africa. Salariile medii în Moldova și Maroc sunt similare și oscilează în jurul a 150-200 euro/luna. Ambele țări suntem puternic afectate de migrație. Doar ca Maroc deja se relansează economic, iar Moldova încă continuă căderea. 20-25% din populația satelor și orașelor din Moldova și Maroc au emigrat peste hotare. Moldovenii pleacă în UE și spre șantierele de construcții din Rusia. Marocanii pleacă spre Europa și șantierele de construcții

din Golful Persic (Dubai, Abu Dabi, Arabia Saudita, Kuwait, Qatar). Diferența este că migrația masivă a început în Maroc în anii 60, iar Moldova în anii 90. O diferență de 30 de ani, ceea ce înseamnă că procesele din Maroc se vor repeta în Moldova la o distanță de 20-30 de ani. Pentru că, în contextul globalizării, migrația este un fenomen care acționează cu o precizie asemănătoare legilor naturii (întotdeauna oamenii vor tinde să se mute din regiuni mai sărace în regiuni mai bogate). Nu ne rămâne decât să observăm experiența Marocului, pentru a învăța din greșelile și succesele lor."

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova a lansat Proiectul „Integrarea Migrației în Dezvoltarea Locală" (denumirea prescurtată - „Migrație și dezvoltare locală" (MiDL) care presupune abilitarea și mobilizarea migranților pentru o dezvoltare locală durabilă. Acest proiect este parte componentă a unei intervenții multianuale a Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) în domeniul migrației și dezvoltării (M&D) și va fi implementat în cadrul unui parteneriat cu alte două proiecte de către Misiunea în Moldova a Organizației Internaționale pentru Migrație și Agenția Internațională pentru Informație din Țara de Origine (IASCI/NEXUS). În premieră, în Republica Moldova este pilotată integrarea migrației la nivel local în 25 localități de pe întreg teritoriul țării. Pentru un rezultat cât mai bun, în cadrul primărilor au fost desemnate persoane responsabile pentru migrație, a fost integrată componența migrației în strategiile socio-economice locale și au fost create Asociații ale Băștinașilor plecați din aceste localități. Grație acestor intervenții, în primele șase luni ale anului curent, peste 100 proiecte locale au fost desfășurate de migranți, în comun cu primăriile.

CALM ÎȘI INSTRUIEȘTE MEMBRII!!!

CALM a continuat seria de seminare de instruire cu genericul: „Bugetarea pe bază de programe și performanță”. Experții CALM au susținut un curs teoretic, dar și au răspuns la întrebările primarilor și contabililor, persoane implicate direct în elaborarea și gestionarea bugetelor locale. Instruirile au avut loc în cadrul Proiectului „Consolidarea capacităților CALM în domeniul finanțelor publice” implementat de Congresul Autorităților Locale din Moldova, în parteneriat cu Asociația Autorităților Locale din Slovacia (ZMOS) și Asociația ofițerilor financiari din Administrația Publică Locală din Slovacia (AKE SR) și este finanțat de Oficiul Regional PNUD pentru Europa și țările CSI.

CAHUL

SÎNGEREI

ȘTEFAN VODĂ

CĂUȘENI

HÂNCEȘTI

CRIULENI

CALM ÎȘI INSTRUIEȘTE MEMBRII!!!

EDINEȚ

DONDUȘENI

REZINA

NISPORENI

LEOVA